

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Profese sociálního pracovníka

Vypracoval: Rudolf Adamíček
Vedoucí práce: PhDr. Marta Franclová, Ph.D

České Budějovice 2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucí své bakalářské práce paní PhDr. Martě Franclové, Ph.D. za trpělivé vedení práce, ochotu při poskytování cenných rad a podnětů a za čas, který mi během psaní práce věnovala.

Nemalé díky patří i sociálním pracovníkům – kurátorům pro dospělé při Městském úřadě v Českém Krumlově a Kaplici, dále i všem respondentům, kteří byli ochotni se mnou spolupracovat.

Abstrakt

Název práce

Profese sociálního pracovníka.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou popsány klíčové pojmy reintegrace, problémy spojené se začleňováním do společnosti a klíčové faktory podporující reintegraci, které zmiňuje odborná literatura. Teoretická část je složena ze tří kapitol. První kapitola definuje náplň práce sociálního kurátora. Druhá kapitola se zabývá osobami propuštěnými z výkonu trestu odnětí svobody. Třetí kapitola popisuje klíčové faktory úspěšné reintegrace. Praktická část využívá analýzu spisů osob propuštěných z VTOS u sociálních kurátorů. Cílem praktické části je předložit případovou studii sociálního kurátora. Druhým cílem praktické části je zjistit, jaké klíčové faktory posilující úspěšnost reintegrace se vyskytují u propuštěných osob z VTOS na Českokrumlovsku.

Abstract

Title of the thesis
Profession of social worker.

The thesis is divided into theoretical and practical parts. In the theoretical section describes the key concepts of reintegration problems associated with integrating into society and key factors supporting reintegration, which mentions the literature. The theoretical part consists of four chapters. The first chapter defines the scope of work of a social curator. The second chapter deals with persons released from prison. The third chapter describes the key factors for successful reintegration. The practical part of the analysis uses the writings of persons released from prison with social curator. The practical part is to present a case study of a social curator. The second aim of the work is to investigate the key factors driving success reintegration occur in persons released from prison within the region.

Obsah

Úvod.....	7
I.TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Náplň práce sociálního kurátora.....	11
1. 1 Vysvětlení pojmu integrace a reintegrace	12
1. 2 Problémy provázející reintegraci	13
1. 3 Proces reintegrace	15
1. 3. 1 Programy zacházení	15
1. 4 Příprava na život po propuštění.....	16
2 Osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody.....	17
2. 1 Negativní důsledky vězení	17
2. 2 Osoby propuštěné z VTOS.....	18
2. 2. 1 Osoby podmíněně propuštěné	21
2. 3 Kontinuální sociální práce s propuštěnými	22
2. 3. 1 Subjekty kontinuální sociální práce	24
3 Klíčové faktory úspěšné reintegrace	25
3. 1 Klíčové faktory dle odborné literatury	25
3. 2 Nejčastěji opakující se klíčové faktory	28
II. PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 Výzkumný problém a cíle	33
4. 1 Výzkumný problém.....	33
4. 2 1 Část – Případová studie	34
Působení v pozici sociálního kurátora.....	34
Nastavení hranic, emoční odstup	36
Předcházení syndromu vyhoření.....	36
Důvody vedoucí k ukončení sociální práce	36
Reflexe	37
Konkrétní případ úspěšné reintegrace	37
4. 3 2. Část – Výzkumný soubor osob propuštěných z VTOS.....	39
5 Metodologie	39
5. 1 Metody sběru dat.....	39
5.2 Metody analýzy dat.....	42
5.3 Realizace výzkumu	43
6 Výsledky analýzy dat	43
Diskuze.....	50
Závěr	53
Literatura.....	56
Přílohy	

Úvod

Rozhodl jsem se zpracovat bakalářskou práci na téma „Profese sociálního pracovníka“. Sociální pracovníci - sociální kurátoři pracují na obecních úřadech obcí s rozšířenou pravomocí, kde kromě přímé práce s osobami ohroženými sociálním vyloučením zajišťují koordinační činnost v oblasti sociálních služeb určených pro cílovou skupinu lidí propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody. Chci upozornit na problémy lidí propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „VTOS“), které je mohou provázet bezprostředně po propuštění do občanského života. Osoby propuštěné z vězení, které nemají sociální zázemí rodiny, potřebují pomoc při začlenění zpátky do společnosti. Z odborné literatury (Vágnerová, 2004, Černíková, 2008, Hála, 2005) jsme zjistili, že dlouhodobý pobyt lidí ve vězení vede ke ztrátě pracovních návyků (pokud nepracují), omezením osobního uplatnění a aktivit. Omezení pohybu, možnosti volby a neschopnost se samostatně rozhodovat je zapříčiněno zejména tím, že vězni se musí řídit řádem věznice. Dalšími důvody jsou, že ve vězení se dodržují jiné normy než ve společnosti a jsou preferovány jiné způsoby chování, lidé vyznávají jiné hodnoty. Navíc pobyt ve vězení dlouhodobě omezuje uspokojování potřeb, což může vést k nereálnému očekávání nebo bezohlednému uspokojování neukojených potřeb po návratu do občanské společnosti. Tyto problémy by měli reflektovat především odborní pracovníci, kteří po propuštění s těmito lidmi pracují a poskytují jim odbornou pomoc. Dle zkušenosti je veliký problém tyto lidi přimět k otevřenosti při sociální pomoci s jejich začleněním. Naše poznatky by měly vést k bližšímu poznání problémů provázejících začleňování osob přicházejících z výkonu trestu na Českokrumlovsku.

Počet odsouzených celkem k 31.12.2012 ve VTOS podle Statistické ročenky Vězeňské služby České Republiky 20 429 osob. Nejvíce odsouzených podle délky uloženého trestu v počtu 5 253 osob je v rozmezí 1 – 2 roků. Z toho lze usuzovat, že u těchto osob dochází k nejlepší reintegraci. Neztratili návyky potřebné k začlenění do občanské společnosti a lépe se integrují. Naproti tomu osob recidivujících celkem za rok 2012 podle této Statistické ročenky, kteří se nezačlenili do společnosti a opět páchali trestnou činností, 13 130 oproti 7 299, kteří byli ve VTOS poprvé. Dále z této Statistické ročenky je patrné, že propuštěných osob v roce 2012 bylo 12 427. Pro porovnání je to o téměř 500 více osob, než co nastoupilo do VTOS. Proto si myslíme, že téma reintegrace a její úspěšnost je aktuální. Dokládají to i studie Institutu pro kriminologii

a sociální prevenci, kde podle studie *Účinnost dohledu osob podmíněně propuštěných*¹ (které spadají také do naší cílové skupiny) je téma znovu začlenění těchto osob do společnosti sledovaným tématem, neboť počet osob podmíněně propuštěných z vězení v roce 2012 byl 4 658, to je zatím nejvíce od roku 2002. Praxe ukazuje, že mnoho jedinců v procesu reintegrace dřív nebo později selhává a opakuje strastnou činnost.

Cílem práce je analýza skupiny osob propuštěných z výkonu trestu. V současné době patříme v Evropě ke státům s nejvyšší recidivou trestné činnosti, proto je nutné hledat řešení, jak ovlivnit situaci, aby se co nejvíce propuštěných osob zařadilo na trh práce, začlenilo do společnosti a nevracelo se do přeplněných věznic. Současná situace poukazuje na nutnost zhodnotit stávající systém i existující nástroje pomoci a přiblížit se systémům, které vykazují lepší výsledky.

Téma z oblasti reintegrace osob propuštěných z VTOS jsem zvolil proto, že jsem se s těmito lidmi setkával i jako sociální pracovník – kurátor pro dospělé Městského úřadu v Českém Krumlově. Navštěvoval jsem na žádost obviněných místo jejich výkonu trestu a pomáhal jsem jim v jejich obtížných situacích, zejména co se týče kontaktu s rodinou nebo zajištění ubytování po ukončení VTOS a dále zajištění pracovního uplatnění v bydlišti osoby. Setkával jsem se s osobami, které jejich rodina nechtěla, nebyly s ní v kontaktu nebo se rozhádaly a neměly kde bydlet. Osoby, se kterými jsem měl zkušenost, byly na sociálních dávkách a nesnadno se jim hledalo práci, a to především proto, že nedokončili výuční obor, takže měli jen základní vzdělání a na trhu práce byli obtížně zaměstnatelní. Někteří z nich měli i dluhy. Praxe byla taková, že se zaregistrovali na Úřadě práce a čekali, až se objeví ta správná práce pro ně, protože si většina uvědomovala, že bez peněz nic nemohou řešit, ani dluhy a ani jiné bydlení. I když již tuto práci nevykonávám, stále mě zajímá a hlavně po nedávné amnestii prezidenta republiky, je tato problematika reintegrace osob z VTOS aktuální a velice ožehavá, protože naše společnost amnestii v takovém rozsahu nepamatuje a lze jí srovnávat pouze s milostí prezidenta Václava Havla na počátku 90 let minulého století.

Práce má dvě části, v první se budeme věnovat teorii a v druhé výzkumu. Hned na začátku se zaměříme na vymezení činnosti sociálního kurátora v rámci reintegrace, historii práce sociálního kurátora a popíšeme pojem reintegrace. Tedy co je reintegrace, jak je uskutečňována v oblasti propuštěných z VTOS a co je jejím doprovodným

¹ Rozum J., Kotulan P., Tomášek J. *Účinnost dohledu osob propuštěných*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Praha, 2008. ISBN 978-80-7338-1. Dostupné na http://www.ok.cz*iksp/publikace.html.

efektem. Je známo, že dnes již probíhá příprava na reintegraci již ve věznici a kontinuálně by měla přecházet i po opuštění věznice. Uvedeme způsoby práce s vězni před opuštěním zařízení, cílené programy pro přípravu klientů na život po propuštění z VTOS. Dále popíšeme mé začátky s činností sociálního kurátora.

Ve druhé kapitole se zaměříme na osoby propuštěné z VTOS. Popíšeme výkon trestu odnětí svobody, druhy věznic v ČR, účel a funkci trestu odnětí svobody a pokusíme se popsat pobyt osob ve výkonu trestu, abychom měli přehled, z čeho se vězněná osoba vrací zpátky do občanské společnosti. Popíšeme samotnou cílovou skupinu – osoby propuštěné z výkonu trestu. Dále uvedeme, kdo spadá do této skupiny, jejich práva a povinnosti, s jakými riziky a následky přicházejí do společnosti, jejich spolupráce po propuštění, využití pomoci. Kapitulu bychom uzavřeli popisem historie práce sociálního pracovníka – kurátora pro dospělé, informací o následné sociální práci s osobami po propuštění, jakým způsobem je u nás zakotvena a kdo všechno se jí účastní, to pro představu, jak tento systém u nás funguje. Uvedeme konkrétní působení sociální práce v pozici sociálního kurátora, tak jak došlo k úspěšné reintegraci.

Třetí kapitola definuje klíčové faktory reintegrace, tedy prvky nebo činnosti, kterými musí osoba propuštěná z VTOS projít nebo které musí splnit, aby se rychleji a úspěšněji reintegrovala zpět do společnosti. Ty vychází z teorie podložené dostupnou literaturou a zákony.

Druhá část práce se věnuje výzkumu, tedy popisu výzkumného problému a uvedení cílů výzkumu, včetně výzkumných otázek, výběru a popisu výzkumného souboru, popis techniky sběru a analýzy dat. Bude se snažit splnit výzkumný cíl a odpovědět na výzkumné otázky. Praktickou část zakončíme interpretací dat a odpovědí na výzkumnou otázku. Výsledky shrnu v závěrečném doporučení pro jejich další využití.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Náplň práce sociálního kurátora

Sociální pracovník:

- aplikuje metody kontinuální sociální práce, kterými minimalizuje následky nepříznivé sociální situace klientů
- usiluje o vytvoření optimálního socioterapeutického vztahu s klientem
- pomáhá mu formulovat cíle spolupráce a nabízí klientovi alternativy strategií k jejich dosažení.
- v rámci základního sociálního poradenství poskytuje klientům informace potřebné k překonání jejich nepříznivé životní situace.
- v rámci odborného sociálního poradenství pomáhá klientům zprostředkovat kontakt se společenským prostředím, snaží se zabránit sociální izolaci klientů,
- pomáhá jim při uplatňování práv a oprávněných zájmů, je klientům nápomocen při obstarávání osobních záležitostí,
- realizuje sociální terapeutické činnosti, které se zaměřují na obnovení vztahů klientů s jejich okolím, jejich praktických schopností a dovedností.
- vypracovává program individuálního motivačního postupu při řešení aktuální situace klientů, kteří se ocitli v hmotné nouzi tak, aby došlo k odvrácení sociálního vyloučení těchto klientů.
- kontaktuje případně klienty ve věznicích, v léčebnách, v nouzových nocležnách a dalších zařízeních poskytujících sociální služby.
- společně s odborníky v těchto zařízeních poskytuje plynulý přechod klientů do života mimo tato zařízení a napomáhá jejich následné adaptaci.
- vyhledává zájemce o sociální služby v jejich přirozeném prostředí.
- vyjednává v zájmu klientů, je-li k tomu klienty zmocněn, především záležitosti spojené s ubytováním, zaměstnáním, zdravotním a materiálním zabezpečením po návratu do běžného života.
- důležitou částí činnosti je i poskytování klientům asistenci při různých jednáních, ovšem vždy na žádost klientů.

- vede spisovou dokumentaci o každém klientovi a zaznamenává úkony.
- vede statistické výkazy V 26-01 (Roční výkaz o sociální práci dle vyhlášky MPSV č. 343/2012 Sb.).
- rozhoduje o přiznávání mimořádných okamžitých pomocí z důvodu ohrožení osoby sociálním vyloučením, dávku vyplácí a eviduje. Při rozhodování o této dávce spolupracuje s příslušným zaměstnancem pověřeného obecního úřadu, pokud jde o zjištění plnění podmínek uvedených v § 2 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi.
- spolupracuje s rodinami klientů s cílem obnovit nebo zlepšit vzájemné vztahy.
- dodržuje profesní etiku stanovenou Etickým kodexem Společnosti sociálních pracovníků ČR.
- pravidelně se účastní odborných konferencí, seminářů a celoživotního vzdělávání.

To umožňuje sociálním kurátorům souhrnně řešit situaci osob sociálně vyloučených a osob ohrožených sociálním vyloučením. Pověření k výkonu koordinačních činností představuje provádění rozsáhlé řady analytických a koncepčních rozvah, včetně realizace konkrétních opatření. Jedná se o specializované činnosti, které významně přesahují rámec přímé práce s klientem, původního těžiště práce sociálních kurátorů.

1.1 Vysvětlení pojmu integrace a reintegrace

Hartl, Hartlová (2000, s. 232) popisují pojem integrace jako „jednotné neoddělitelné spolupůsobení, součinnost...vzájemné slučování činnosti jednotlivých částí v jeden systém“. Rákoczyová a Trbola (2009) říkají sociální integraci včleňování do společnosti. Integrace je proces učení se kultuře dané společnosti, nabývání práv a povinností, budování vztahů a identifikace se společností.

Probíhá v několika úrovních -

- mikroúroveň, do které spadají interakce mezi jednotlivci,
- meziúrovně, kde jde o rozvoj vztahů mezi skupinami a institucemi,
- makroúroveň, jako participace na aktivitách nejbližší komunity.

Sociální integrace je také proces získání pozice ve společnosti. Esser (in Rákoczyová, Trbola, 2009) ji spojuje s nabytím ekonomického, institucionálního a politického kapitálu. Z nichž jako nejvýznamnější integrační mechanismus se zdá být začlenění na trhu práce, což přináší možnost rozvoje sociálních kontaktů a také určitý způsob bydlení podle finančního příjmu.

Integrace se projevuje zejména v sociálních kontaktech. Rozvoj těchto kontaktů je podle Rákoczyové, Trboly (2009) brán jako další klíčový faktor úspěšné integrace. Reálný průběh integrace je ale ovlivňován i motivací, schopnostmi a úsilím jedince a společnosti, která mu pro integraci nastoluje podmínky.

„Péče o zpětné začlenění člověka do každodenního života“ uvádí Hartl, Hartlová (2000, s. 504) jako rehabilitaci, ale tento proces můžeme najít i pod pojmy resocializace, reintegrace nebo také kontinuální sociální péče, která představuje „*druh spec. programů chápaných jako terciární prevence recidivy, určeny pro pachatele trestných činů, péče začíná při přípravě trestního a soudního řízení, pokračuje ve výkonu trestu odnětí svobody i po něm*“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 402).

Resocializace je proces obnovy kriminalitou narušené a dysfunkční socializace (Černíková, Sedláček, 2002). Reintegrace znamená dle Černíkové, Sedláčka (2002, s. 102), „*proces završující výchovné funkce trestu ve smyslu efektivního, účelného a trvalého znovu spojení všech dosud kriminalitou silně narušených a desorganizovaných vztahů*“. Na webových stránkách Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost² se dovídáme, že sociální reintegrace se definuje jako jakýkoli sociální zásah s cílem integrovat bývalé nebo současné problémové osoby do společnosti. Tři hlavní pilíře sociální reintegrace podle Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost jsou bydlení, vzdělání a zaměstnání.

1. 2 Problémy provázející reintegraci

Proces opětovného začleňování do společnosti osoby po VTOS je obvykle doprovázen mnoha problémy. Ty bývají způsobeny náročnou životní situací, osobností i postojem společnosti k osobám po VTOS. Reakce člověka, který není přijímán společností, se odráží především v citovém prožívání, způsobu uvažování a hodnocení situace. Dochází ke zvýšení pesimismu, obav z budoucnosti, úzkosti, přecitlivělosti

² Dostupné na <http://ar2005.emcdda.europa.eu/cs/page078-cs.html>.

a tendenci ke staženosti do sebe nebo naopak výbušnosti. Frustrace potřeb, hlavně citové jistoty a bezpečí představují zátěž v uspokojování seberealizačních potřeb. Pokud odmítání člověka společností provází i ztráta sociálních vazeb (rodiny, přátel), může dojít k ohrožení identity dané rozporem mezi potřebou uchovat si svou stávající identitu a tlakem společnosti na změnu a začlenění (Vágnerová, 2004).

Jak si uvedeme dále, společnost utváří určité sociální klima, které určuje normy chování, hodnoty, vzory, které jsou důležité pro rozvoj, existenci a socializační vývoj člověka. Podle Vágnerové (2004) společnost uspokojuje mnohé jeho potřeby a přispívá k základní orientaci ve světě. Člověk je v rámci těchto pravidel posuzován a společnost mu poskytuje zpětnou vazbu o jeho sociální pozici a hodnotě sociální pozici hodnotě. Pokud je hodnocen pozitivně, je uspokojena důležitá psychická potřeba někam patřit a být akceptován. Společnost však může člověka hodnotit i negativně. Jak popisuje Helus (2007), negativní vnímání způsobují především znaky lidí, které nejsou normální, jsou v něčem odlišné. Ty bývají hůře hodnoceny, protože odlišnost vyvolává v lidech nejistotu (především v oblasti chování) či strach, je to něco, před čím je třeba být obezřetný, a člověk by měl toto chování omezovat. Právě uvěznění přináší negativní hodnocení ze strany společnosti. Podle Vágnerové (2004, s. 826), „*pobyt ve vězení představuje sociální stigma³, kterého se nelze snadno zbavit*“. S negativním hodnocením jde ruku v ruce i negativní očekávání budoucího chování propuštěných, kteří získávají těžko důvěru a jsou nepříznivě posuzováni. Podle Vágnerové (2004) si laická veřejnost dokonce myslí, že propuštění z výkonu trestu se nemohou napravit a žít lepším způsobem. Stigmatizace je dle Heluse (2007) spojena i s nálepkováním či etiketizací. Nálepkování člověka po propuštění stěžuje adaptaci na svobodu, protože určitá nálepka vyvolá ve společnosti negativní postoje, které člověka socializačně ovlivňují, což zvyšuje pravděpodobnost, že se sám začne považovat za to, za co ho považuje společnost (v našem případě kriminálník) a přestane doufat v normální a řádné začlenění. Snadněji pak může opět sklouznout k trestné činnosti, protože „kriminálník už přece je“. Vágnerová (2004) dodává, že lidé se stigmatizovaným osobám vyhýbají nebo unikají z kontaktu s nimi. Odlišnost se zde mění v sociokulturní handicap, který vyplývá z jiné sociální příslušnosti, odlišné oblasti zkušeností, jiné kultury, jiného životního stylu. Aby mohli tito lidé ve společnosti opět fungovat, tedy se reintegrovat, musí se většinové společnosti přizpůsobit.

³ Stigma = znak o něčem svědčící (Helus, 2007)

1. 3 Proces reintegrace

Práce s vězni na opětovné reintegraci do společnosti začíná, jak jsme si uvedli výše již ve vězení.

1. 3. 1 Programy zacházení

Podle Čírtkové a Červinky (1994) programy zacházení směřují k cíli připravit odsouzeného na život na svobodě a pomáhají přispívat ke změně osobnosti odsouzeného, a to především v oblastech: postoj k práci, volní vlastnosti, autonomie, sebepojetí a odpovědnosti za své jednání.

Hála (2005) vidí jako základní podmínku účinného zacházení s vězni kvalitní přípravu. Je důležité zmapovat všechny oblasti odsouzeného v době nástupu. To je především bio-psycho-sociální a duchovní stav, informace o trestném činu, lékařská doporučení, anamnéza a psychologická diagnóza odsouzeného a vyhodnocení rizik nebezpečnosti odsouzeného. Na základě těchto informací se zpracuje individuální program zacházení, tedy plán výkonu trestu odnětí svobody. Časově rozvržený sled činností, které mají vést k dosažení žádoucích cílů, by měl být realizován v oblastech práce, vzdělávání, volnočasových aktivitách a poradenství.

Program zacházení se zaměřuje:

- jednak na pozitivní rozvoj schopností a možností,
- jednak na potřeby a problémy odsouzeného,
- a také na zájmovou a preferenční oblast aktivit.

Cílem programu je rozvíjení pozitivních schopností, regulace problémových charakteristik odsouzeného a posilování převzetí odpovědnosti za svůj život. Programy zacházení jsou pravidelně vyhodnocovány.

Základními složkami programu jsou:

- osvojení pracovních návyků,
- dokončení školní docházky nebo vyučení,
- rozvoj kulturních a sportovních zájmů,
- získávání sociálních dovedností,
- zvládání konfliktních situací, učení se řešit sociální problémy, vycházky, kázeň a pořádek, hygiena, práva a povinnosti, individuální a skupinová práce s odsouzenými (Černíková, 2008).

1. 4 Příprava na život po propuštění

Propuštění představuje pro odsouzeného velkou zátěžovou situaci. Její prožívání závisí na typu osobnosti a její připravenosti ke zvládnutí této situace. Dále závisí na způsobu řešení náročných situací a schopnosti oddálit řešení namísto impulsivní reakce, na sociálně-komunikativních dovednostech, na to zda získal či ztratil pracovní kvalifikaci a především na motivaci a schopnosti změny chování.

Úspěšná readaptace⁴ spočívá v dobrých sociálních podmínkách, což je hlavně fungující rodinné zázemí poskytující podporu, existující zaměstnání, pozitivní přístup společnosti k propuštěným vězňům. Proces readaptace poukazuje, jak daleko byl úspěšný proces resocializace, tedy přípravu odsouzených na život po vězení (Štěrba, 2007).

Zákon o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb. říká, že osoby, které strávily ve vězení déle než 3 roky, jsou určitou dobu před propuštěním umístěny do výstupního oddělení, která jsou ve věznicích zřízena. Je totiž potřeba jim pomoci při vytváření příznivých podmínek pro samostatný život. Tzv. propouštěcí fáze nastává podle Řádu výkonu trestu odnětí svobody č. 345/1999 Sb. zpravidla 6 měsíců před skončením trestu a děje se tak na návrh odborných zaměstnanců. Jak jsme uvedli výše, osoba je přeřazena do propouštěcího oddělení, pokud je ovšem ve věznicí zřízeno dodává Hála (2005), jinak tento proces probíhá ve stejném prostředí jako odpykávání trestu. Osoba je komplexně připravována na propuštění na svobodu. Je informována o změnách, které během její uvěznění proběhly, a jsou s ním nacvičovány dovednosti potřebné k vyřízení osobních věcí po propuštění (např. návštěva úřadu práce, sociálního pracovníka).

Jednou z věcí, na kterou věznice dbá před propuštěním, je zajištění platných dokladů pro odsouzeného. Propuštěný je poučen o povinnosti přihlásit se k pobytu, o právech a povinnostech uchazečů o zaměstnání (nejpozději do 3 dnů se nahlásit na úřad práce) a o možnosti dostavit se ke svému sociálnímu kurátorovi podle místa trvalého pobytu. Důležité je připomenout poznámku o možnosti využít služeb sociálního kurátora, která je podmíněna dobrovolností. Povinnost vždy docházet za sociálním kurátorem již není v zákoně a ani v dalších nařízeních upravena. Vše záleží na dobrovolnosti, potřebě nechat si pomoci, či jen tak si popovídat a tím i využít tyto sociální služby. Ovšem v některých případech se tato služba a činnost sociálního kurátora zaměřovala na výplatu sociální dávky. Dále je odsouzený podroben výstupní

⁴ cílevědomá příprava odsouzeného na přijetí náročných společenských požadavků (Černíková, Sedláček, 2002).

lékařské prohlídce a vydají se mu osobní věci (Řád výkonu trestu odnětí svobody č. 345/1999 Sb.).

S vyřízením občanského průkazu odsouzenému podle Hály (2005) pomáhá sociální pracovník, který mu vystaví všechny potřebné dokumenty pro odchod. V den propuštění je odcházející vybaven určitou finanční částkou, která slouží pro dopravu do místa trvalého bydliště, kde se může dostavit za sociálním kurátorem. Dále část těchto prostředků je využita na stravu do té doby, než bude moci požádat sociálního kurátora, nebo příslušný úřad práce o další finanční výpomoc dle zákona (pokud se nevrací k rodině), nebo tyto služby nechce využít a pomoc s reintegrací nepotřebuje. Sociální kurátor je návazná osoba na sociálního pracovníka ve vězení, který je propuštěnému dále nápomocen. Propustit osobu z vězení s tím, že má zajištěnou práci a bydlení, je velmi složité. Proto by měli sociální pracovníci spolupracovat se sociálními kurátory, také se sociálními službami poskytující azylové domy či noclehárny a mít přehled o všech ubytovacích možnostech v místě obce s rozšířenou působností.

2 Osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody

2. 1 Negativní důsledky vězení

Pobyt ve vězení má bohužel u odsouzených negativní důsledky. Hlavním důsledkem je omezení svobody. Černíková (2008) uvádí i další problémy, které mají na odsouzené vliv, např. přeplněnost věznic, struktura vězeňského personálu, nedovolená činnost vězňů či skryté vztahy mezi nimi a personálem. Fischer, Škoda (2009) ji doplňuje nevhodnou polohou vězení uprostřed města, což způsobuje hluk; nedostatečnou intenzitou osvětlení a nedostatečnou cirkulací vzduchu.

Další jevy, které se ve vězení objevují a nabourávají snahu o nápravu vězňů, či přímo vězně „kazí“, Černíková (2008) popisuje jako: vzájemná demoralizace vězňů, lhostejnost, zpřetrhání sociálních vztahů (hlavně s rodinou), stigmatizace vězňů, narušení volných vlastností, komplexy méněcennosti, narůstající zadluženost, kontakt s drogami a také prosazování asociálního a antisociálního chování. Tyto jevy jsou způsobeny vězeňským prostředím, kde se vězeň objevuje mezi tlakem personálu a tlakem spoluvězňů. Tento tlak způsobuje změnu hodnotového a normativního systému a postupně dochází k narušení vztahu k realitě. Může to vést k agresivitě, šikaně a odchýlnému uspokojování potřeb, které jsme popsali výše.

U Sochúrka (2007 b) se dozvíme, že zvládnutí života ve vězení a odpykání výkonu trestu odnětí svobody vyžaduje adaptaci na vězeňský život. Jde o přijetí norem a pravidel místní subkultury, osvojení si nových pravidel chování a vyhasínání adaptivního chování, které užíval odsouzený na svobodě. Tento proces náhrady adaptivního chování za přizpůsobení se podmínkám vězení se nazývá prizonizace. Prizonizace snižuje úspěšnost reintegrace do společnosti po propuštění. Dle Vágnerové (2004) má dvě složky: institucionalizaci a ideologizaci. Institucionalizace znamená adaptaci na život ve vězení a ztrátu samostatnosti, což vede ke ztrátě aktivity a úpadku schopností. Odsouzený se odnaučí rozhodovat se a po propuštění bude závislý na rozhodnutí jiných. Navíc ve vězení odsouzený ztrácí schopnost plánovat reálně svou budoucnost. Černíková (2008) popisuje typický znak institucionalizace jako předstíranou poslušnost. Část vězňů, kteří se adaptovali, působí dojmem dobrého vězně. Jde především o osoby recidivující, kteří nemají žádnou aktivitu, a velmi jim vyhovuje, když mají vše zařízeno (ubytování, jídlo, teplo, atd). Jiná část vězňů naopak projevuje odpor proti institucionalizaci, a to především ti, co jsou ve vězení poprvé.

Druhou složkou prizonizace je ideologizace. Znamená to přijetí pravidel, norem a hodnotového systému ve vězení. Osoba se ztotožní s minoritní skupinou. Akceptování skupinové identity je pro vězně podporou, hlavně pokud nemá dobře fungující zázemí na svobodě – rodinu. I když někteří vězni se s danými normami neztotožní, ze strachu z tlaku spoluvězňů se jim podvolí. Adaptace se může projevit především přijetím vězeňského nářečí (Fischer, Škoda, 2009).

Nejhorší dopad tohoto procesu vidí Černíková (2008) v tom, že adaptování a přizpůsobení jedinci jsou velkou hrozbou pro prvovězněné (vytváří tlak na přizpůsobení), i když pro personál jsou těmi nejlepšími, bezproblémovými vězni. Protože jak uvádí Vágnerová (2004) ve vězení funguje rigidní a jasně vymezená hierarchie rolí a vztahů, s nimiž souvisí práva a povinnosti. Vytváří se tak specifická sociální skupina se specifickými statuty.

2. 2 Osoby propuštěné z VTOS

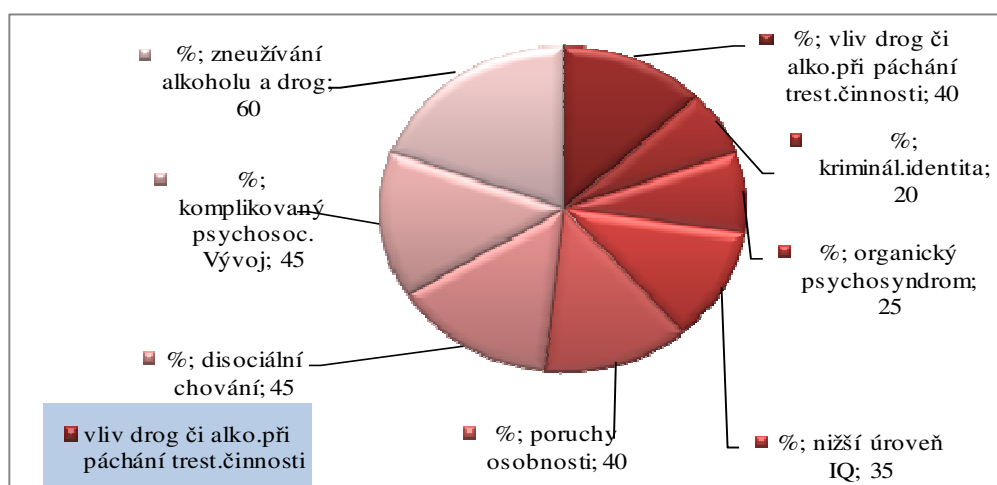
Osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody, jsou podle trestního zákona č. 40/2009 Sb., osoby, které spáchaly trestný čin, za což dostaly trest odnětí svobody a po jeho odpykání byly opět propuštěny na svobodu.

Propuštění na svobodu představuje pro člověka zátěž, jak popisuje Vágnerová (2004), ta je tím větší, čím déle byl člověk trestán. Někdy může být tato zátěž spojena i s tzv. krizí ze svobody, která pramení z náhlé a zásadní změny prostředí. Právě v období adaptační fáze, kdy si člověk zvyká na nové prostředí, dochází nejčastěji k recidivě. Tato fáze může trvat až dva roky, ale vždy záleží na osobnosti propuštěné/ho (zkušenosti, motivace, odolnost vůči zátěži...) a na objektivních faktorech, což jsou podmínky, do kterých se člověk po propuštění vrací.

Zvládnutí zátěže mohou ovlivňovat ještě další faktory (Vágnerová, 2004):

- neexistence sociálního zázemí – ti, kteří nemají rodinu a zázemí, jsou často v kontaktu se svými spoluvězni, protože to jsou jediní lidé, co mají stejnou zkušenost a akceptují je,
- nedostatek finančních prostředků a motivace k práci – komplikací je neschopnost zvládnout stereotyp a pracovní nasazení, stejně tak i nedostatek vhodných pracovních nabídek (ochota přijmou trestance),
- nereálná očekávání – vniká po dlouhodobém omezování při uspokojování potřeb a navádí k bezodkladnému uspokojení těchto potřeb, to může být spojeno s vznikem dalších problémů nebo s recidivou.

Mezník (in Vágnerová, 1999) vymezuje ukazatele ovlivňující prognózu chování po propuštění:

Graf č. 1 (in Vágnerová, 2004. str. 825)

Z uvedeného grafu č. 1 vyplývá, že na chování osob propuštěných z VTOS má největší vliv zneužívání drog a alkoholu. Dále jej ovlivňuje ve větší míře komplikovaný psychosociální vývoj v dětství a dospívání, disociální chování osoby, poruchy osobnosti a nižší IQ. Menší vliv byl zjištěn u organického psychosyndromu a předchozí kriminální činy.

Sociální situaci propuštěných z VTOS zhoršuje i fakt, že nejsou schopni udržet trvalé vztahy. Často se tyto problémy objevují již v dětství a pokračují v dospělosti, což má za důsledek, že jsou většinou svobodní, bez pevnějšího rodinného zázemí, spíše mají jen družky nebo dočasné známosti a pokud mají děti, dost často se o ně nestarají. Omezují se většinou jen na kontakty s lidmi podobného postavení. Z výsledků analýzy skupiny trestanců vyplynulo, že jde nejčastěji o osoby s nižším vzděláním, které dlouho v zaměstnání nevydrží, nejsou schopné respektovat pravidla (špatná pracovní morálka, nepravidelná docházka do zaměstnání), část z nich byla dokonce v mládí i v ústavním zařízení. Největší znevýhodnění mají starší jedinci, kteří se několikrát vrátili ke kriminálnímu jednání a trpí komplexní sociální a ekonomickou deprivací, mají nízké postavení, chybějí jim vztahy a často i domov (Vágnerová, 2004).

Po propuštění z vězení ukládá zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. osobě, která nemá zajištěnou práci povinnost, nahlásit se do 3 dnů na úřad práce a požádat o zprostředkování zaměstnání, případně o podporu v nezaměstnanosti, pokud propuštěný ve vězení pracoval nejméně 6 měsíců a předtím získal minimálně rok důchodové pojištění. O pomoc s hledáním zaměstnání a bydlení může propuštěný požádat také svého přiděleného sociálního kurátora na pověřeném obecním úřadě podle místa trvalého bydliště. Stejně tak může využít i pomoc sociálních služeb. V ČR se objevuje i pár zařízení či programů, které jsou nebo byly zaměřeny speciálně na pomoc propuštěným vězňům. Nabízí pomoc s ubytováním, zaměstnáním, poradenství i doprovod. Ovšem přijetí do tohoto zařízení je podmíněno zájmem a ochotou osoby pracovat.

Osoba propuštěná z VTOS má nárok na poskytnutí mimořádné okamžité pomoci, což je jednorázová finanční dávka nebo přiznání příspěvku na živobytí a bydlení, pokud nemá žádný příjem. O dávky může propuštěný požádat místně příslušnou pobočku Úřadu práce podle místa trvalého pobytu dle zákona č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi.

2. 2. 1 Osoby podmíněně propuštěné

V této podkapitole bych rád osvětlil rozdíl mezi propuštěným a podmíněně propuštěným, protože v povinnostech po propuštění je mezi nimi značný rozdíl.

V trestním zákoně č. 40/2009 Sb., se dočteme, že osoba může být z VTOS propuštěna již v polovině uloženého trestu (při závažných trestných činech ve 2/3), a to na vlastní žádost nebo po rozhodnutí prezidenta republiky, pokud svým chování ve vězení dokázala, že je schopna polepšení a zbytek výkonu trestu není třeba.

Záruku za dovršení nápravy podmíněně propuštěného přebírá probační a mediační služba (dále PMS). Hlavním rozdílem je tedy, že podmíněně propuštěný ve zbytku trestu na svobodě podléhá jejich dohledu. PMS kontroluje uložené povinnosti podmíněně propuštěného a vede jej k tomu, aby dále nepokračoval v trestné činnosti (Kroftová, Ouředníková in Matoušek, 2005).

Zákon o probační a mediační službě č. 257/2000 Sb. popisuje probaci jako vykonávání dohledu nad obviněným. Ta zahrnuje kontrolu výkonů trestů mimo vězení, uložených povinností a omezení, kontrola chování podmíněně propuštěných z VTOS, zahrnuje také individuální pomoc odsouzenému, spolupráci s rodinou a sociálním prostředím a obnovu narušených společenských vztahů. Mediace zase znamená mimosoudní vyrovnání mezi obviněným a poškozeným směřující k urovnání konfliktu.

Odsouzený dle Kroftové, Ouředníkové (in Matoušek, 2005) může využít pomoc PMS již při přípravě podmíněného propuštění, které se nazývá parole. Probační úředník zpracovává podklady k podmíněnému propuštění formou konzultací s odsouzeným, jeho rodinou a pracovníky ve vězení alespoň tři měsíce před podáním žádosti. Zpracované stanovisko obsahuje postoje odsouzeného k trestnému činu, možná rizika recidivy a potenciální ohrožení společnosti v případě dřívějšího propuštění odsouzeného. Pokud úředník podmíněné propuštění doporučí, musí navrhnout opatření, která minimalizují opakování trestné činnosti odsouzeného a napomohou reintegraci podmíněně propuštěného do společnosti. Dohled probační služby by měl navazovat na program zacházení odsouzeného vytvořeného ve vězení.

Po odchodu z vězení podmíněně propuštěný má povinnost spolupracovat s probačními pracovníky na vytváření probačního programu a jeho hodnocení. Podle

Kroftové, Ouředníčkové (in Matoušek, 2005) jde v podstatě o pravidelný osobní kontakt mezi podmíněně propuštěným a probačním úředníkem. Při první schůzce vytváří spolu tzv. plán dohledu, který upravuje podmínky výkonu dohledu (interval kontaktu, spolupráce s dalšími subjekty) a stanovuje následky při jeho neplnění.

Tabulka číslo 2. Počet podmíněně propuštěných osob od roku 2010 - 2012.

rok	Muži	ženy	celkem
2010	4046	329	4375
2011	3799	310	4109
2012	4259	399	4658

Osob propuštěných podmíněně za poslední tři roky stoupá. Z toho vyplývá, že podmíněné propuštění se stává stále častějším tématem v oblasti soudnictví.

2. 3 Kontinuální sociální práce s propuštěnými

Ani po propuštění práce s naší cílovou skupinou nekončí, pokračuje dále ve formě kontinuální sociální péče, která je důležitou součástí procesu reintegrace.

Postpenitenciární péče je, jak popisuje Mühlbacher (1999), druh sociální péče, která se věnuje osobám propuštěným z VTOS, osobám propuštěným z ochranného léčení a zahrnuje také pomoc obviněným při trestním řízení. Postpenitenciární péče vznikla jako pomoc při adaptaci na nové životní podmínky, pomoc při obnovení sociálních dovedností a integrace do společnosti, zabránění recidivě v raném období po propuštění, pomoc při navykání si na všední život a komplikace s tím spojené a pomoc při obnovení vztahů. Je realizována prostřednictvím odborných poznatků a postupů vycházejících ze sociální práce, v jejímž rámci je propuštěným poskytována pomoc při hledání zaměstnání, ubytování, finanční podpora, pomoc při začlenění do společnosti a sociálně výchovné působení a poradenství. Postpenitenciární péče může být poskytována na základě dobrovolnosti jako sociální péče neboli pomoc, anebo ve státní formě povinného dohledu nad propuštěnými osobami (parole), u kterých je riziko sociálního selhání.

Zkušenosti s postpenitenciární péčí vedly k její transformaci na kontinuální sociální péči, kterou má na starosti ministerstvo práce a sociálních věcí v součinnosti s ministerstvem spravedlnosti. Jejich úkolem je zkvalitňovat systém kontinuálního resocializačního působení, který bude mít předpoklady pro větší efektivitu resocializačního procesu. Kontinuální sociální práce zahrnuje práci s klientem ve všech fázích: v průběhu soudního řízení, ve výkonu trestu i po propuštění. Pro nás je nejdůležitější třetí fáze (proces reintegrace osob z VTOS), proto si pojdme uvést pár informací o jejím fungování (Mühlpacher, 1999).

Reakcí na propuštění a otázkou, jakým způsobem lze postpenitenciární proces – tedy reintegraci ovlivnit, se zabývá postpenitenciární psychologie. Postpenitenciární psychologie se zajímá především o roli odsouzeného. Při reintegraci propuštěného jedince zpět do běžného života společnosti využívá psychologické teorie. Podílí se na utvoření ucelené koncepce péče o propuštěné, která se snaží spojit pomoc jak státních, tak i nestátních organizací. Dále se zabývá i problematikou podmíněného propuštění s dohledem. Kromě forem postpenitenciární psychologie, které zajišťuje stát (parole), existují i nestátní organizace, jejichž využití propuštěnou osobou je čistě dobrovolné (Čírtková, Červinka, 1994).

To, zda postpenitenciární péče bude úspěšná, záleží především na podmínkách samotného VTOS, tedy podmínky spadající do oblasti penitenciární psychologie. Oba druhy působící psychologie jsou vzájemně propojené, navazují na sebe, proto je můžeme nazývat kontinuální péčí (Mühlpacher, 1999). Tu Černíková (2008) definuje jako práci s osobami ve všech fázích trestního řízení. Nás zajímá především fáze po propuštění, jejímž cílem je navázání vzájemného, důvěrného vztahu sociálního pracovníka a klienta, pracovat s jeho rodinou, omezovat vliv sociálně patologických skupin a pomoci mu při hledání práce, bydlení, získání finanční podpory, začlenění se do sociálního prostředí či zabezpečení kontaktu s institucemi. Sociální práce v této fázi má podle Millerové a kol. (in Matoušek, 2005) podpůrný charakter. Učí propuštěného být samostatný, učí ho jednat s úřady, pomáhá mu s řešením jeho záležitostí a podporuje jeho vědomí, že je schopen své problémy řešit.

Systém kontinuální sociální péče vyžaduje spolupráci nejen sociálních pracovníků se sociálními kurátory, ale i spolupráci s orgány územní samosprávy, právníckými

a fyzickými osobami, zájmovými sdruženími, církvemi, náboženskými společnostmi, nadacemi a charitami, jak uvádí Fábry (2005).

Největší péči a pomoc potřebují propuštěné osoby první dva roky v tzv. adaptační fázi, kdy nejčastěji dochází k recidivě. Dobrovolný vstup propuštěného do postpenitenciární péče je ukazatelem klientovi motivace k začlenění se do společnosti. Perspektivu k úspěšnému začlenění mají hlavně mladí, prvotrestaní, s krátkým trestem, bez poruch chování, jedinci se sociálním zázemím, s pevnými pracovními návyky a abstinenti - alkohol, drogy (Netík, Netíková, 1997).

Mühlpacher (1999) vidí přínos kontinuální sociální péče v tom, že usnadňuje návrat propuštěnému, napomáhá aktivizaci jeho sil, učí ho předcházet konfliktům, zvyšuje jeho šance vyrovnat se s požadavky společnosti, dále může minimalizovat recidivu, zvyšovat efektivitu účinků VTOS, posilovat motivaci reintegrovaného se do společnosti a zmírňovat pocit sociální izolace.

2. 3. 1 Subjekty kontinuální sociální práce

Při kontinuální sociální práci po propuštění z VTOS, jak se shoduje Černíková (2008) a Mühlpacher (1999), je důležitá spolupráce jednotlivých pracovníků, organizací sociální péče a propuštěného. V této podkapitole si uvedeme ty nejdůležitější (pozice propuštěného popsána výše).

Sociální pracovník – pracovník Vězeňské služby ČR, působí ve věznici, kde sestavuje sociální anamnézu odsouzeného a resocializační program, dále zajišťuje podmínky pro ovlivnění sociálního vývoje odsouzeného, spolupracuje se sociálním kurátorem, institucemi a společenskými organizacemi, zprostředkovává kontakty odsouzenému a vytváří předpoklady pro opětovné navázání kontaktů a vztahů odsouzeného (Černíková, 2008).

Sociální kurátor – pracovník okresního úřadu referátu sociálních věcí na oddělení sociální prevence nebo sociálně právní ochrany, poskytuje sociální pomoc společensky nepřízpůsobivým občanům (např. osobám propuštěným z VTOS, osobám v trestním řízení, osobám závislým na alkoholu či jiných drogách, zletilým osobám propuštěným ze zařízení pro ústavní či ochranu výchovu), spolupracuje se sociálním pracovníkem věznice a připravuje odsouzeného na život po propuštění. Práce kurátora vyžaduje

kontinuální přístup k řešení problémů klienta. Kromě zaměření na sociální prevenci zahrnuje i právní poradenství a sociální pomoc; pomoc při patologických projevech klienta; depistážní činnost sociálně patologických jevů; spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, věznicemi, orgány obcí, sociálními službami a zdravotnickými institucemi; spolupráci s rodinou klienta; navrhování poskytnutí finanční pomoci. Hlavní těžiště je ale především ve výchovné práci s klientem vedoucí k jeho integraci do sociálního prostředí a adaptaci (Mühlbacher, 1999).

Nestátní subjekty – občanské, církevní, charitativní neziskové organizace poskytující sociální pomoc ve formě sociálních služeb (Mühlbacher, 1999). Jsou to např. azylové domy, nízkoprahová denní centra, šatníky, poradny, krizová pomoc, kontaktní centra, noclehárny. Z neznámějších vybírám Charita ČR, ADRA, Armáda spásy ČR, Český červený kříž, Diakonie českobratrské církve evangelické, NADĚJE o.s., Podané ruce o.s.

Státní subjekty – Úřad práce, Správa sociálního zabezpečení, Odbor hmotné nouze městských úřadů, zdravotnické instituce, školská zařízení.

3 Klíčové faktory úspěšné reintegrace

Třetí kapitola definuje klíčové faktory reintegrace, které usnadňují opětovné začlenění osob propuštěných z VTOS a tudíž posilují úspěšnost reintegrace. Jedná se o prvky nebo činnosti, kterými musí osoba propuštěná z VTOS projít nebo které musí splnit, aby dosáhla úspěšné reintegrace. Klíčové faktory budou vycházet z teorie podložené použitou literaturou a zákony.

3.1 Klíčové faktory dle odborné literatury

Černíková (2008. s. 149) spatřuje zásadu reintegrace v tom „...aby veškeré úsilí obsažené v zacházení s odsouzenými a celý způsob výkonu trestu směřovaly k sociální reintegraci odsouzeného“. Doplnuje tvrzení tím, že výchovná funkce trestu musí mít smysl. Podle ní se reintegrace daří lépe, pokud člověk:

- má sociální zázemí,
- má určitou úroveň vzdělání umožňující získat práci,
- prošel pozitivními změnami postoje ke spáchané trestné činnosti,
- si je vědom svých problémů, nedostatků a žádá o pomoc,

- je schopen přijímat nové poznatky a zapracovat je do života.

Hála (2005) má za to, že předpokladem budoucí úspěšné reintegrace je po celou dobu věznění udržovat partnerské či přátelské vztahy a ještě před propuštěním z vězení mít zajištěné bydlení a zaměstnání. Cíle programů zacházení ve vězení zaměřuje také na řešení bydlení, práce a financí po propuštění. Zdůrazňuje také důležitost vyřízení osobních dokladů, zajištění finančních prostředků a v neposlední řadě, aby spolupracující odborníci pracovali profesionálně a v plném rozsahu.

Vágnerová (1999) se s výše uvedenými faktory shoduje v tom, že lepší perspektivu na začlenění mají ti, kdo mají zachované sociální zázemí, mají finanční prostředky a motivaci k práci. Větší šanci podle ní mají krátkodobě věznění, prvověznění, osoby bez poruch osobnosti a ti co mají profesní kvalifikaci.

Fischer, Škoda (2009) vidí možnost návratu k normálnímu způsobu života také v rodině, sociálních kontaktech, vztazích (uvádí, že více než 50% provotrestaných a 70% vícetrestaných toto zázemí nemá) a v získání zaměstnání a pracovních návyků. Dále upozorňuje na izolaci a vězeňské podmínky odlišné od normálního života, což může reintegraci do společnosti naopak narušovat.

Štěrba (2007) shrnuje své poznatky, na kterých závisí úspěšný život po propuštění na:

- osobní předpoklady pro změnu a ochotu spolupracovat na změně chování,
- udržení si pozitivních vazeb na funkční rodinu,
- profesionální přípravu a sociální dovednosti, které zvyšují úspěšnost adaptace na práci,
- obsah resocializačního programu.

Netík (1997) naopak k úspěšné reintegraci zvýhodňuje osoby mladé, prvotrestané, bez poruch chování, krátkodobě vězněné, s dobrým sociálním zázemím, s pevnými pracovními návyky a s dobrou motivací.

Dokument Perspektivy vězeňské služby v České republice (1996) vyzdvihuje při integraci propuštěného do společnosti ze své strany zajištění kontinuity procesu, udržování extramurálních vazeb odsouzených a spolupráci s orgány činnými v trestním řízení.

Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost spatřuje tři hlavní pilíře integrace osob vyloučených ze společnosti v bydlení, vzdělání, zaměstnání a dodává také důležitost poskytování poradenství těmto osobám.

Naopak problémy, které mohou negativně ovlivnit reintegraci, jsou podle Sochůrka (2007a) problémy se socializací (dysfunkční rodina, náhradní výchova, syndrom CAN), problémy s duševním zdravím, problémy s kriminalitou (např. násilná trestná činnost, recidiva, sexuální motivace trestných činů), opakovaný a problémový pobyt ve vězení a problémy v sociálních situacích (rozpad rodiny, ztráta přátel, nevzdělanost, zneužívání drog a alkoholu, stigmatizace). Dále dodává, že, „je krajně nesprávné výše uvedené problémy vidět pouze jednostranně a to tak, že vina je vždy na straně propuštěného vězně nebo vina je vždy na straně společnosti a jejích institucí (vězeňství, sociální péče)“ (Sochůrek, 2007a, s.59).

Poslední literaturou, kterou si završíme přehled klíčových faktorů, je studie Dopad nápravných opatření na recidivu pachatelů – Analýza toho „co funguje“⁵. Studie čerpá informace z výzkumů z Anglie a USA, proto nám může přinést zajímavé informace pro porovnání se zjištěním tuzemských autorů (zda naše zjištění potvrdí či vyvrátí).

Autoři Harper a Chitty (2009) upozorňují na to, že míra opětovného dosouzení k VTOS dosahuje s výkyvy až 50%, proto programy zaměřené na omezení recidivy trestných činů se mají zaměřit na rizikové faktory související s trestnými činy. Snaží se zdůraznit, které dynamické rizikové faktory (tedy které je možnost změnit) to jsou:

Tabulka číslo 3. Faktory související s trestnými činy.

Faktory související s trestnými činy	% pachatelů hodnocených jako mající problém v této oblasti
Kriminální minulost (statistický faktor = nelze změnit)	65%
Vzdělání, zaměstnání	65%

⁵ Harper, G., Chitty, CH. Dopad nápravných opatření na recidivu pachatelů – Analýza toho „co funguje“. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>.

Myšlení a chování	59%
Životní styl	52%
Bydlení	43%
Vztahy	42%
Drogy	39%
Citová pohoda	38%
Alkohol	33%
Postoje	32%
Finance	29%

Zahraniční autoři se shodují ve většině faktorů, které uvádějí i čeští odborníci. Pro úspěšnou reintegraci zdůrazňují: vzdělání a zaměstnání, změnu v myšlení a chování, změnu životního stylu, mít zajištěné bydlení, udržovat dobré vztahy, vyhnout se drogám a alkoholu, být v citové pohodě, změnu postojů a v neposlední řadě mít zajištěné finance.

3. 2 Nejčastěji opakující se klíčové faktory

Podle výše uvedených faktorů reintegrace se jako nejdůležitější klíčový faktor jeví **rodina, přátelé a známí**. Doplňme si výše uvedené informace článkem *Rodina a výkon trestu*⁶, který pojímá rodinu jako základní společenskou instituci, která přispívá k formování člověka a která determinuje chování jejích členů. Často právě jen rodina je schopna a ochotna odsouzenému pomáhat po psychické i finanční stránce. Rodinné zázemí je nesmírně důležité. Odsouzený, který po VTOS, má rodinné zázemí zachované, má lepší předpoklady pro start do nového života. Je s tím spojeno i menší riziko recidivy. Proto jsou styky s rodinou považovány za jeden z nejdůležitějších pozitivních činitelů ve VTOS. U vězňů, kteří mají během VTOS přízeň rodiny a mohou

⁶ (České vězeňství 2/2010. Dostupné na webu Vězeňské služby ČR: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/ceske-vezenstvi-2010>>)

po propuštění počítat s jakousi základní pomocí, je lépe naplňován účel výkonu trestu a jsou více motivováni k bezproblémovému pobytu ve vězení (vytváří si tak podmínky na podmíněčné propuštění). Pravidelné kontakty jsou důležité pro udržení psychické pohody. V dalším článku *Až mě pustí, půjdu domů. Všechno bude jako dřív.*⁷ je proveden rozhovor se dvěma vězni, kteří ve VTOS udržují pravidelný kontakt s rodinou. Z odpovědí vyplývá že, kontakt s rodinou je nesmírně důležitý a dává jim sílu vydržet, je to podpora nejen psychická, ale také materiální, nedokážou si představit, že by po propuštění neměli kam jít (České vězeňství 2/2010).

Dalším důležitým faktorem je zaměstnání, zachování pracovních návyků nebo alespoň určitá úroveň kvalifikace umožňující práci získat. Spousta vězňů naráží po propuštění z VTOS na problémy s hledáním zaměstnání kvůli zápisu v rejstříku trestů. Po tom všem čím si prošel ve vězení, má teď propuštěný velké starosti se splácením dluhů, které mu vnikly ve vězení (zdravotní pojišťovna, výživné, exekuce), proto nalezení práce je jejich hlavní prioritou. Pokud se mu nepodařila najít práce ihned po příchodu z vězení, nezbyvá mu, než se do 3 dnů zaregistrovat na příslušný úřad práce. Díky tomu získá i nárok na podporu v nezaměstnanosti, pokud ve vězení pracoval, anebo na dávky v hmotné nouzi, které mu pomohou alespoň částečně překonat počáteční složité období, ale hlavně mu již nebude narůstat dluh na zdravotním pojištění, protože při zaregistrování na úřad práce za něj bude platit stát⁸.

Pomoci s nalezením zaměstnání mohou různé projekty, které se zaměřují na pomoc s tímto problémem. V článku *Jak najít práci po propuštění z vězení* Bürgerová⁹ představuje nový projekt Pracovní a sociální agentury občanského sdružení Sananin, která pomáhá vězňům ve spolupráci s Centrem pro osoby v konfliktu se zákonem a Vězeňskou službou. Agentura nabízí účast na projektu na informačním semináři, který ve vězení pořádá. Po semináři mají vězni možnost si s pracovníky agentury individuálně dopisovat a spolupracovat ještě před propuštěním. Nejčastěji chtějí pomoci s dluhy, exekucemi, rodinnými problémy, nalezením práce. Podle pracovnice agentury je ideální začít spolupráci půl roku před propuštěním z VTOS, poté je klient lépe připravený na vstup do reálného života a má určitou představu, jaké problémy je třeba po propuštění

⁷ (České vězeňství 2/2010. Dostupné na webu Vězeňské služby ČR: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/ceske-vezenstvi-2010>>)

⁸ Podrobnosti v zákonech č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti a č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi.

⁹ (České vězeňství 3/2010. Dostupné na webu Vězeňské služby ČR: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/ceske-vezenstvi-2010>>)

řešit. Práce s klientem dále pokračuje po jeho propuštění již přímo v pracovní agentuře. Kromě napsání životopisu a hledání pracovního uplatnění s klienty, pracovníci agentury nacvičují komunikační dovednosti, pracovní pohovory, pomůžou mu vyřídit příspěvek na bydlení a vylepšit vztahy s rodinou. Pro ty, pro které nelze najít práci, jsou variantou podporovaná zaměstnání a spolupracující zaměstnavatelé. I drobné úspěchy mohou vrátit propuštěným vězňům ztracené sebevědomí a vyhnout se tak pochybám, zda se vůbec dá žít normálním životem, i když jsou velmi zadlužení.

Třetím klíčovým faktorem, často zdůrazňovaným je *osobnost bez vážných psychických poruch*.

Dalším faktorem jsou nutnost *změny postojů* propuštěného, protože bez uvědomění si své viny člověk není schopen přijmout následky svých činů (obtížnější u osob s poruchami duševního zdraví) a *profesionální pomoc odborníků*, kteří s vězni pracují ať již ve vězení nebo po propuštění *a jejich poradenství*. Zde bychom mohli zmínit i *reintegrační programy*, které jsou určitým druhem pomoci při opětovném začleňování do společnosti. Sdružení pro probaci a mediaci v justici, o. s., který popisuje Hušková v článku *Reintegrační program: pomoc propuštěným vězňům*¹⁰, vytváří nástroj práce s odsouzenými, který v sobě spájí přípravu na propuštění i podporu v prvních měsících na svobodě. Jde o komplexní soubor aktivit podporující klienty v řešení jejich životních situací. Program většinou začíná již ve vězení. Cílem reintegračního programu je minimalizovat dobu, po kterou je propuštěný bez práce a sociální opory, a předejít tak recidivě. Ve VTOS je práce s klienty zaměřena na rozvoj kompetencí potřebných při návratu do společnosti. Po propuštění je pomoc orientována především na hledání pracovního uplatnění. Významnou částí je motivační program, jehož obsahem jsou diskuse podporující pozitivní potenciál propuštěného a besedy s bývalými vězni, kteří jsou úspěšně začlenění zpět do společnosti. V jeho průběhu si klient stanovuje vlastní individuální plán, který zahrnuje i rekvalifikační kurzy či kurzy dovedností, které program také nabízí, dále hledání práce, ubytování a řešení finanční situace.

Reintegrační program Sdružení pro probaci a mediaci v justici, o.s. funguje úspěšně od roku 2008 dodnes a snaží se odstraňovat malou propojenost služeb a nízkého povědomí klientů o stávající nabídce pomoci propuštěným vězňům.

¹⁰ (České vězeňství 2/2008. Dostupné na webu Vězeňské služby ČR: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/ceske-vezenstvi-2008-6152>>)

Dalšími klíčovými faktory jsou zajištění *financí* (souvisí se získáním zaměstnání) a *bydlení*. Mít kam složit hlavu po propuštění je jedna z věcí, co vězňům bez sociálního zázemí vrtá hlavou, jak jsme se dozvěděli výše. Zde nastupuje pomoc především státu a nestátních neziskových organizací (dále jen „NNO“). Stát, protože je ochoten propuštěnému poskytnou finanční pomoc ve formě příspěvku na bydlení (dle zákona č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi) a neziskové organizace, protože nabízí dostupné, nízkoprahové sociální služby (azylové domy, noclehárny, nízkoprahová denní centra, poradny). Neziskové organizace, jak se píše v článku *Neziskovky pomáhají v návratu do života*¹¹, skrývají velký potenciál, protože:

1. představují odborníky v oboru sociální práce, psychologie, případně terapie,
2. poskytují pomoc dobrovolníků, což je finančně nenáročné, a kontakty se zdravými jedinci mohou být dobrou podporou rozvoje komunikačních dovedností a zdravých sociálních vazeb.

Nakonec nesmíme opomenout i sice méně zdůrazňované faktory, ale ne méně důležité:

- *prvověznění* či *jen krátkodobé uvěznění*, které oproti bujaré kriminální minulosti dovoluje zachovat člověku pracovní návyky, normy a způsoby chování, které používal na svobodě,
- vliv *zneužívání návykových látek* (drogy, alkohol),
- dobré *vězeňské podmínky* vedoucí k přípravě osoby na budoucí reintegraci,
- vliv *pohledu společnosti* na osoby propuštěné z VTOS a stigmatizaci.

¹¹ (České vězeňství 3/2010. Dostupné na webu Vězeňské služby ČR: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/ceske-vezenstvi-2010>>)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 Výzkumný problém a cíle

4.1 Výzkumný problém

Cílem praktické části je předložit případovou studii sociálního kurátora, založenou na biografické metodě. Jak připomíná Konopásek (1999b), *vyprávění příběhu o svém životě je vedeno skrze obrácenou optiku než u strukturovaného rozhovoru na jedno téma, kdy klademe účastníkům výzkumu specifické dotazy a zaznamenáváme jejich odpovědi* (Švaříček, Šedová a kol., 2007, s. 126). Podle Švaříčka (2007), *když lidé vyprávějí o svých zkušenostech, málokdy záměrně lžou, ale zcela určitě mnoho zapomněli, ve svých vyprávěních přehánějí a některé historky úplně zamlčují*. Biografie si proto neklade za cíl postihnout celou skutečnost, ale pochopit pouze částečný výsek skutečnosti z perspektivy určitého jedince¹². Jak uvádí Švaříček (2007), *prostřednictvím životního příběhu vidíme, jak lidé žijí a rozumějí životu a zvláště tomu svému*. Badatel, který vede rozhovor, je spíše průvodcem než režisérem v procesu vyprávění (Švaříček, Šedová a kol., 2007, s. 131).

Druhým cílem praktické části je zjistit, jaké klíčové faktory posilující úspěšnost reintegrace se vyskytují u propuštěných osob z VTOS na Českokrumlovsku.

Dílní výzkumné otázky k druhé části výzkumu:

V jaké četnosti se objevuje klíčový faktor zachované sociální zázemí u osob propuštěných z VTOS na Českokrumlovsku?

V jaké četnosti se objevuje klíčový faktor zajištěná práce u osob propuštěných z VTOS na Českokrumlovsku?

V jaké četnosti se objevuje klíčový faktor vyšší vzdělání než základní či odborná kvalifikace u osob propuštěných z VTOS na Českokrumlovsku?

V jaké četnosti se objevuje klíčový faktor změna postoje k trestné činnosti, přijetí viny a trestu jako spravedlivý u osob propuštěných z VTOS na Českokrumlovsku?

¹² Někteří badatelé řadí biografický výzkum k případové studii (Hendl, 2005). Domníváme se, že případová studie není charakteristická pouze výzkumem malého počtu osob. Biografie zkoumá především vyprávění jedince o svém životě, zatímco případová studie je komplexnější povahy a zabývá se snahou o pochopení přítomného stavu z více perspektiv. To však nevyklučuje použití biografickou perspektivu jako součást případové studie.

V jaké četnosti se objevuje klíčový faktor zajištění stálého příjmu peněz u osob propuštěných z VTOS na Českokrumlovsku?

V jaké četnosti se objevuje klíčový faktor zajištění bydlení u osob propuštěných z VTOS na Českokrumlovsku?

V jaké četnosti se objevuje klíčový faktor pruvěznění u osob propuštěných z VTOS na Českokrumlovsku?

V jaké četnosti se objevuje klíčový faktor krátkodobé uvěznění u osob propuštěných z VTOS na Českokrumlovsku?

V jaké četnosti se objevuje klíčový faktor využití sociálních služeb u osob propuštěných z VTOS na Českokrumlovsku?

V jaké četnosti se objevuje klíčový faktor vnímání osoby sociálního kurátora jako nástroj kontroly/pomoci u osob propuštěných z VTOS na Českokrumlovsku?

4.2 1 Část – Případová studie

Působení v pozici sociálního kurátora

S ukončením Územních vojenských správ k 31.12.2002, kde jsem pracoval téměř 20 roků, jsem hledal jiné uplatnění, kde bych mohl využít své zkušenosti. Byla mi nabídnuta možnost účastnit se výběrového řízení na Městském úřadě v Českém Krumlově na pozici kurátor pro dospělé. Úspěšně jsem prošel výběrovým řízením ze 40 uchazečů na post sociálního pracovníka – sociální kurátor pro dospělé při Městském úřadě v Českém Krumlově.

Protože byla ukončena činnost okresních úřadů a přesun kompetencí a činností přešel na obce s rozšířenou působností, bylo nutné tuto agendu od stávajícího úřadu převzít a ihned zahájit činnost. To se mi podařilo a začal jsem pracovat také na svém vzdělání, neboť tato činnost byla jiná, než jsem dosud vykonával. Téměř 20 roků jsem vykonával činnost v ozbrojených složkách jako civilní zaměstnanec a se sociální prací jsem se vůbec nesetkával. Měl jsem ovšem hluboké zkušenosti s jednáním s lidmi, kdy jsem se účastnil různých seminářů a školení, jak jednat s cílovou skupinou lidí. Po nástupu na pozici sociálního kurátora jsem musel absolvovat tzv. odbornou způsobilost při institutu při Ministerstvu práce a sociálních věcí České Republiky (dále jen „MPSV“). Absolvoval jsem řadu seminářů pod záštitou Evropské unie a Krajského úřadu Jihočeského kraje. Nedílnou součástí bylo hlavně samostudium odborné literatury

a seznamování se s lidmi propuštěnými z VTOS. Postupně jsem zjišťoval, jak je činnost sociálního kurátora složitá. Jednalo se také o poměrně velkou administraci při evidenci osob nastupujících do výkonu trestu odnětí svobody nebo osob, které jsou ve vazbě a čekají na případný soud. Pro svoji činnost jsem si rozdělával jednotlivé osoby dle výše trestu odnětí svobody, závažnosti a také podle toho, jak se tito lidé opět navracejí do výkonu trestu odnětí svobody. Nemohu jmenovat v této práci konkrétní jména klientů, ale mohu zde zmínit raritu v rámci Jihočeského kraje, kdy jsem měl v evidenci recidivistku, která byla za svůj život buď ve vazbě, nebo ve výkonu trestu 35 krát.

Sociální práce s lidmi žijícími v nepříznivé životní situaci mi přinášela do profesního života sociálního kurátora řadu dilemat, z nichž řada nabývala etických rozměrů. Musel jsem je chápat jako neoddelitelnou součást své práce, aniž bych je vnímal jako osobní nedostatky a selhání. Volby mezi dvěma vzájemně vylučujícími se možnostmi vyžadovaly individuální schopnosti racionálního úsudku, deduktivního myšlení, flexibilitu, smysl pro nadhled a zároveň silné profesionální ukotvení mé činnosti sociálního kurátora. Dilemata patřila k nejnáročnějším a nejobtížněji řešitelným překážkám v mé práci. Musel jsem se soustředit na jejich optimální řešení. Přestože některá dilema jsem nemohl uspokojivě vyřešit, bylo důležité, že jsem se s nimi alespoň psychicky vypořádal. Byl jsem prostředníkem zájmů, kdy jsem klientovi tlumočil požadavky společnosti a zároveň jsem usiloval o ovlivnění společnosti v zájmu klienta. Čas od času jsem se setkával s klienty, na které nebylo možno uplatnit běžné přístupy a metody sociální práce. Jednalo se o hraniční případy, kdy jednání klienta vykazovala diskrétní symptomy psychopatologických poruch, ale ve většině případů tento klient nikdy nevyhledal psychologickou nebo psychiatrickou pomoc. Pro mne osobně bylo ovšem největším dilematem v mé sociální práci, v jakém rozsahu a zda vůbec jsem mohl sdělovat informace dalším institucím. Jednalo se zejména o rozhodování mezi protichůdnými zadáními, spolupráce s dalšími orgány či a to hlavně zneužívání dávek.

V průběhu roku 2003 mě navštívil klient vracející se z VTOS. Podle jeho chování a gestikulace evidentně potřeboval psychiatrickou pomoc. Byl agresivní, vyžadoval okamžitou finanční pomoc a nepožadoval za nutné na otázky, které jsem mu kladl odpovídat. Pokračoval v agresivním chování. Kolegyně vyžadovala pomoc ochranky, ale já jsem jí navrhl, ať opustí kancelář a já si s klientem pohovořím sám. Vysvětlil jsem mu, že si musíme promluvit a ať mi řekne co ho tíží. Klient se postupně uklidnil, začal se mi svěřovat, jak přišel postupně o práci a rodinu. Byl zneužit kamarádem k trestné

činnosti a při páchání trestné činnosti byl dopaden. Odseděl si dva roky ve věznici v Plzni. Děti neviděl celou dobu a manželka mu napsala do VTOS, že ho ona ani děti nechtějí už nikdy vidět. Ve věznici se několikrát zhroutil a byl léčen ve vězeňské nemocnici v Brně. Finanční pomoc jsem mu samozřejmě vyplatil a po telefonickém rozhovoru s psychiatrem v nemocnici jsem ho doprovodil na konzultaci s odborným lékařem.

V řadě případů docházelo k zajímavým situacím, kdy po rozhovoru s klienty a vyplacení finanční pomoci odcházeli z kanceláře a první jejich cesta vedla do nedaleké restaurace, pravděpodobně oslavit návrat z VTOS.

Nastavení hranic, emoční odstup

Důležité bylo nastavení hranice ve vztahu ke klientům nejenom z výchovného hlediska, ale rovněž pro čisté svědomí mé osoby jako sociálního kurátora.

Velkým úskalím byla v mé práci emoční zainteresovanost, soucítění s problémy klientů, které byly ovšem v řadě případů z jejich strany smyšlené a bylo jen velmi obtížně je rozpoznat.

Klientka vracející se z VTOS mne přesvědčovala při osobním pohovoru o nutnosti zajištění ošacení, protože nastupovala do VTOS v letních měsících a při propuštění byla zima. Vypsal jsem jí žádost o bezplatném vydání ošacení v místní pobočce Červeného kříže. V průběhu odpoledních hodin mi volala pracovnice Červeného kříže, že klientka rozprodává ošacení v místní restauraci, které jí bylo bezplatně vydáno, a za utržené peníze si kupovala alkohol. Uvádím tento příklad, který ovšem nebyl ojedinělý, jak je velmi obtížné rozpoznat skutečné problémy klientů.

Předcházení syndromu vyhoření

Proti syndromu vyhoření, který se dříve nebo později dostaví s výkonem profese v pomáhajících organizacích lze bojovat různými způsoby. Bránil jsem se několika způsoby. Například dodržováním psychohygieny – tzn. „nenosit si práci domů“, relaxováním, rozvíjením vlastních zálib, které nesouvisejí s výkonem zaměstnání, pokračováním v celoživotním vzdělávání atd.

Důvody vedoucí k ukončení sociální práce

Pocit marnosti (např. neupřímnost, manipulace ze strany klientů,...) v některých případech mne v pozdější době vedla k rozhodnutí sociální práci opustit. Dalším

faktorem bylo kumulování funkcí. Nevěděl jsem jaké agendě věnovat větší pozornost, kterému klientovi dát přednost (mladistvému nebo dospělému, zdravému, či zdravotně handicapovému). Nemohu úspěšně pracovat s klientem, pokud vím, že mohou být poškozeny zájmy dalšího klienta.

Reflexe

Již řadu let práci sociálního kurátora nevykonávám, ale mohu dnes konstatovat, že tato práce byla pro mne velkou zkušeností a naučila mne jednat s lidmi různého sociálního postavení. Trpělivě jsem naslouchal problémům lidí a byl jim nápomocen. Kumulace funkcí, marnost pomoci u některých klientů mne nakonec dovedla k tomu, že jsem tuto pozici opustil a šel pracovat do soukromého sektoru. Svoji zkušenost jsem zhodnotil i v pozici jednatele společnosti.

Konkrétní případ úspěšné reintegrace

Paní Jitka se po několika letech rozvedla a dlouhá leta žila sama s jedním nezletilým dítětem. Když syn ukončil střední školu a částečně se osamostatnil, tak se paní Jitka seznámila s mužem, který byl o několik let mladší, ale dle jejího vyprávění byla v jeho přítomnosti spokojena. Pracovala v obchodě a dá se říci, že si život užívala. Po několika letech se jejich vztah měnil v neustálou šikanu ze strany partnerových rodičů a ona se začala bát ve vztahu cokoli učinit, aby ne nestala terčem nadávek a vyčítání. V průběhu roku paní Jitka zjistila, že je těhotná, ovšem s tímto stavem přítele neseznámila a své těhotenství tajila. V létě se rodina přítele domluvila, že pojedou společně k moři na dovolenou. Paní Jitka nechtěla, neboť se blížil termín porodu a ona se bála případných komplikací vzhledem k tomu, že již byla starší a mohlo by dojít ke zdravotním komplikacím. Bohužel musela s rodinou přítele společně odjet. Cesta byla pro paní Jitku velkým utrpením a po příjezdu do místa dovolené zjistila zdravotní problémy. Došlo k nechtěnému porodu a paní Jitka, zřejmě pod velkou tíhou strachu samovolně porodila v pokoji, když všichni ostatní byli u moře. Nikdy mi to nedovedla vysvětlit, ale protože se bála, co se bude dít po příchodu rodiny, novorozeně odložila do skříně a nožem novorozeně zabila. Po příchodu přítele se strhla panika a přivolaná policie jí okamžitě zadržela. Rodina přítele se jí zřekla a ona po zadržení byla eskortována do věznice v České republice. Po roce pobytu ve vazební věznici paní Jitku soud odsoudil ke 12 rokům odnětí svobody.

Po odpykání poloviny trestu požádala o podmíněné propuštění, které jí bylo pro dobré chování soudem umožněno. Zde začíná má práce, kdy jsem jako sociální kurátor byl s tímto smutným příběhem seznámen a s paní Jitkou jsem začal pracovat. Nejprve bylo nutné zabezpečit vrácení do bytu paní Jitky, kdy v tomto bytě žil její syn. Byt byl v osobním vlastnictví paní Jitky a po dobu jejího trestu na bytě vnikly určité nedoplatky, které bylo nutno rychle řešit. Výbor společenství uvedeného domu na ní tlačil, ať byt prodá. Zjistil jsem, že o tento byt má zájem jeden člen výboru, tak jsem začal jménem paní Jitky jednat a osobně jsem navštívil dodavatele, u kterých byl nedoplatek, zejména za služby spojené s bydlením. To se mi podařilo a prodej bytu byl oddálen. Paní Jitka byla pod neustálou péčí psychologů a její zdravotní stav se zlepšoval. Měla požadavek, zda bych pro ni zabezpečil práci mimo region Českého Krumlova. To se mi podařilo a paní Jitka nastoupila do práce ve Strakonících. Paní Jitka mě pravidelně navštěvovala a po dvou letech této spolupráce, jsme oba zjistili, že není již důvod tak častých návštěv, protože mojí práci již nepotřebuje a je plně soběstačná. Dnes paní Jitku potkávám, promluvíme pár slov, jak se jí daří a zda je spokojená, dokonce mi sdělila, že má přítele. Dá se dnes říci, že v tomto případě reintegrace byla úspěšná.

Jak je možno zaznamenat z vyprávění příběhu úspěšné reintegrace, byla základním faktorem lidská komunikace, otevřenost a snaha spolupracovat ze strany paní Jitky. To můžeme uvést jako hlavní úspěšný faktor. Dalším úspěšným faktorem je otevřenost a upřímnost každé ze stran. Sociální kurátor musí naslouchat problémům člověka, vyslechnout si jeho příběh a posoudit, zda člověk mluví pravdu anebo pouze jen vypráví to, co chceme slyšet. To je v tomto příběhu klíčové, otevřenost a upřímnost. Paní Jitka neměla lehký život, ale dovedla se otevřít a tím nastoupila cestu k novému žití ve společnosti. Jak obligátně uvádějí snad všechny publikace zabývající se tímto přístupem, základem dobrého rozhovoru je důvěrný vztah mezi účastníkem a výzkumníkem, což vyžaduje delší a opakované setkání (Švaříček, Šedová a kol., 2007, s. 131). Paní Jitka začala o svém životě přemýšlet, plánovat budoucnost a dokonce začala i nový život se svým novým partnerem. Určitě bylo v jejím životě hodně překážek, které nedovedla sama zvládnout, a tudíž se dostala do tak velkých problémů, ale vše se, doufejme, vyřešilo a na minulost již bude nahlížet, jako na něco, co se určitě nemělo stát, ale bohužel život přináší i záporné situace. Důležité je, aby člověk s tímto problémem nezůstával sám a situaci řešil.

4.3 2. Část – Výzkumný soubor osob propuštěných z VTOS

Druhým cílem praktické části je zjistit, jaké klíčové faktory posilující úspěšnost reintegrace se vyskytují u propuštěných osob z VTOS na Českokrumlovsku.

Výzkumný soubor tvoří osoby propuštěné z VTOS, které se reintegrují na Českokrumlovsku. Kritériem pro zařazení do vzorku byli dospělí lidé, osoby pracovně způsobilé dle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, u kterých jsme mohli měřit i klíčový faktor zaměstnání. Tvoří 55 osob mužského pohlaví ve věkovém rozmezí 18 až 60 let a 5 osob ženského pohlaví ve věkovém rozmezí 18 až 60 let. Do vzorku mohou být zařazeni pouze klienti, kteří se po propuštění dostaví ke svému sociálnímu kurátorovi na Městský úřad v Českém Krumlově a na Městský úřad v Kaplici a bude možné s nimi provést sociální šetření k získání pro nás tak potřebných informací metodou dotazníku. Ostatní propuštění, kteří byli propuštěni a nedostaví se ke svému sociálnímu kurátorovi, můžeme pravděpodobně zahrnout do vzorku osob, kteří pomoc nepotřebují a dále i do vzorku, kteří ignorují pomoc.

5 Metodologie

Pro zodpovězení výzkumné otázky jsem zvolil kvantitativní výzkum, který lépe zodpoví naši výzkumnou otázku, protože se zakládá na stanovení hypotézy z teorie, kterou následně výzkumem potvrdíme nebo zamítneme.

5.1 Metody sběru dat

Za metodu sběru dat jsem vybral studium dokumentů, tedy jakýchkoliv hmotných záznamů lidské činnosti, které byly vytvořeny za účelem našeho výzkumu (Pána, Somr, 2007).

Za techniku rozboru sdělení jsem vybral obsahovou analýzu. Obsahová analýza vyžaduje důkladné studium a analýzu materiálu, definování indikátorů klíčových pojmů, které poté spojujeme do vztahu k výzkumnému problému ((Malátek, Polonský, 1998).

Součástí obsahové analýzy je definice záznamových jednotek, ve kterých bude rozsah sdělení měřen a kategorií, do kterých bude sdělení kódováno, ty jsou rozsahově širší (Disman, 2008).

Klíčové faktory reintegrace jsme si popsali ve třetí kapitole, kde jsme si je na konci i shrnuli a vystihli ty nejčastěji zmiňované podle odborné literatury. Tyto faktory budeme hledat v obsahu spisů osob propuštěných z VTOS u sociálních kurátorů na Městském úřadu v Českém Krumlově a na Městském úřadu v Kaplici. Kontextuální jednotky pro kategorie proměnných, které budeme hledat (jedinec musí splnit alespoň jedno z uvedených kritérií), budou tedy:

Demografické údaje:

- pohlaví – muž/žena
- věková hranice osoby propuštěné z VTOS – 18 až 30 let, 31 až 45 let a 46 let až 60 let,
- odborné vzdělání či kvalifikace – jestli má osoba vyšší vzdělání než ZŠ,
- trvalé bydliště – přímo v Českém Krumlově, v blízkém okolí, v regionu Českokrumlovsko nebo nemá trvalé bydliště,

Jednotlivé klíčové faktory:

- návrat z VTOS/vazby – zda osoba vykonával VTOS nebo vazbu,
- délka VTOS/vazby – zda byla osoba ve VTOS méně než 1 rok, nebo to byl její první VTOS, nebo zda již má osoba kriminální minulost, tedy byla-li osoba vězněna opakovaně, recidiva,
- počet VTOS – kolikrát byla osoba ve VTOS,
- změna postoje k trestnému činu – jestli se osoba poučila z trestu a bere ho jako spravedlivý, zda cítí vinu či nikoli,
- vnímání osoby sociálního kurátora – zda osoba propuštěná vnímá osobu sociálního kurátora jako nástroj kontrol nebo pomoci,
- vědomosti o sociální pomoci – zda osoba propuštěná měla informace o institucích a organizacích, které jí mohou být nápomocny po propuštění z VTOS,
- zajištění pracovního uplatnění – zda má osoba po propuštění zajištěné pracovní uplatnění v místě bydliště,

- zajištění financí – zda má osoba po propuštění zajištěný nějaký stálý finanční příjem (nebereme mimořádnou okamžitou pomoc od Úřadu práce, protože je jednorázová),
- využití sociálních služeb na Českokrumlovsku – zda osoba propuštěná využije nabízené sociální služby v regionu,
- zajištění bydlení – návrat do místa trvalého pobytu, kde pobýval před nástupem do VTOS, rodinné zázemí a zda měla osoba po propuštění kam jít bydlet a nezůstala na ulici bez možnosti ubytování,
- využití možnosti ubytování v ubytovně v Českém Krumlově,
- využití nabídky rekvalifikačních kurzů v nápravném zařízení,
- rekvalifikace – zda propuštěná osoba využila možnosti rekvalifikace ve VTOS a zda jí využije v dalším občanském životě.

U těchto kategorií budeme zkoumat, zda a v jakém počtu se tato tvrzení vyskytují ve spisech propuštěných osob z VTOS u sociálních kurátorů.

Před započítáním samotného výzkumu jsme provedli nestandardizovaný rozhovor se sociálními kurátory a zjistili, zda je možné výzkum provést stanoveným způsobem, tedy zda mají požadované informace, které nám dovolují zjistit klíčové faktory u osob propuštěných z VTOS a zda tyto informace mohou poskytnout. Výsledkem pilotní studie bylo zjištění, že výzkum je možné provést jen pod dohledem zmíněných pracovníků a podpisu zachování naprosté anonymity údajů, kvůli zachování povinné mlčenlivosti dle zákona 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů. Informace zaznamenáme do předem připravené tabulky podle toho, zda osoba splňuje daný klíčový faktor nebo ne (dle kategorií proměnných viz výše).

Předvýzkum jsme provedli se sociálním kurátorem v Českém Krumlově na 10 spisech osob (viz Příloha č. 2). Dále analýzou obsahu hlášenek z vězení, ze záznamů sociálních kurátorů, z rozhodnutí soudů, z usnesení soudu, z potvrzení o propuštění z VTOS, z čehož nám vyplynulo, že ne u všech osob má kurátor námi požadované informace, protože z některých věznic mu nechodí hlášenky propuštěných osob (nezjistíme např. práci ve VTOS), nebo nějakou informaci nezjišťoval při rozhovoru

s konkrétním klientem (např. vzdělání u dané osoby). Toto značně ovlivní výsledky našeho výzkumu, protože neidentifikovatelné jednotky daných faktorů nám znemožní či sníží zobecnitelnost na populaci. Samotný výzkum byl uskutečněn předložením záznamových dotazníků osobám propuštěným z VTOS a vazby. Dotazník byl klientem vyplněn při sociálním pohovoru se sociálním kurátorem a následně uložen u sociálního kurátora. Po ukončení sběru dat byl proveden záznam do tabulky (viz Příloha č. 3).

5.2 Metody analýzy dat

Data budeme analyzovat tak, že jednotlivé klíčové faktory nejprve rozdělíme následovně:

Demografické údaje:

Pohlaví – muž/žena.

Věková hranice – 18 až 30 let, 31 až 45 let a 46 a více let věku.

Dosažené vzdělání – ZŠ (základní vzdělání), SOU (střední odborné vzdělání bez maturity), SŠ (středoškolské vzdělání s maturitou), vysokoškolské vzdělání.

Trvalé bydliště – v Českém Krumlově, v blízkosti Českého Krumlova, v regionu Českého Krumlova, není trvalé bydliště.

Návrat z VTOS/vazby – zda z VTOS nebo vazby.

Délka uvěznění – doby rozděleny na: do 1 roku včetně, do 3 roků včetně, nad 3 roky.

Počet VTOS – prvovézeň, druhý VTOS, více jak tři VTOS.

Změna postoje k TČ (k trestné činnosti) - zda splňují osoby faktor nebo ne.

Vnímání sociálního kurátora – zda jako kontrolu, nebo pomoc.

Vědomí o sociální pomoci – zda splňují osoby faktor nebo ne.

Pracovní uplatnění – zda splňují osoby faktor nebo ne, evidovat se na Úřadu práce.

Zajištěné finance - zda splňují osoby faktor nebo ne.

Využití služeb sociální pomoci – zda splňují osoby faktor nebo ne.

Návrat do místa trvalého pobytu – zda se vrací nebo ne, rodinné zázemí, neví.

Zajištěné bydlení - zda splňují osoby faktor nebo ne, možnost ubytování v ubytovně.

Využití nabízených rekvalifikačních kurzů ve VTOS - zda splňují osoby faktor nebo ne.

Využití rekvalifikačních kurzů po návratu z VTOS – zda splňují osoby faktor nebo ne.

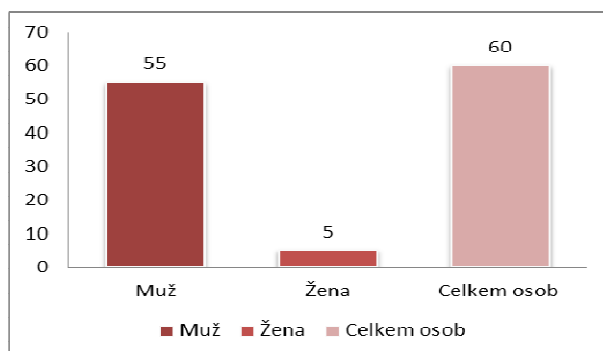
Podle počtu, kolikrát se klíčové faktory převzaty z 3. kapitoly (tabulka viz Příloha č. 3) objevovaly u osob propuštěných z VTOS, jsem klíčové faktory sečetl a výsledky převedl pro lepší přehled do grafické podoby pro každý jeden klíčový faktor.

5.3 Realizace výzkumu

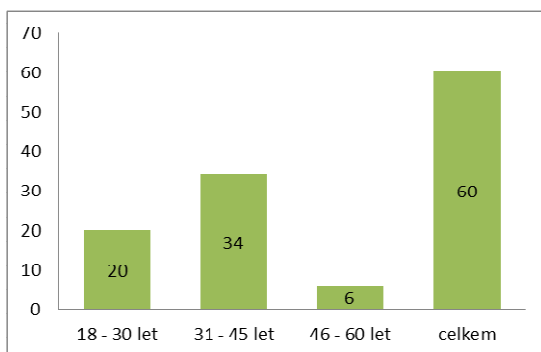
Výzkum probíhal od 1. května 2013 do 27. prosince 2013, předkládáním dotazníku osobám propuštěným z VTOS (viz Příloha č. 1), kdy sociální kurátorky po ukončení sociálního šetření předložily klientům dotazník. Dotazník se skládal ze dvou částí. V první části jsme se dotazovali na základní demografické údaje jako je pohlaví dotazované osoby, věková hranice, dosažené vzdělání a trvalé bydliště osoby propuštěné z VTOS. Další část dotazníku byla zaměřena již na konkrétní otázky zjištění potřeb osob propuštěných z VTOS. Sociální kurátorky s Městského úřadu v Českém Krumlově a s Městského úřadu v Kaplici předkládaly klientům dotazníky, které jsem jim ponechal, a umožnily mi i nahlížet do spisů klientů, které jsem ve většině případů sám v minulosti sepisoval. Bohužel mi nebylo umožněno nahlížet do spisů klientů podmíněně propuštěných k probačnímu úředníkovi v Českém Krumlově i přesto, že mi to bylo přislíbeno v měsíci dubnu, ovšem neumožnili mi cestou probačního úředníka předkládat dotazník klientům.

6 Výsledky analýzy dat

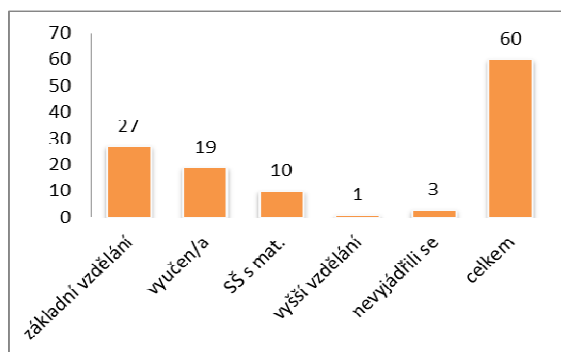
Demografické údaje výzkumu, kdy jednotkou je počet respondentů, tak jak byly zaznamenány v záznamovém dotazníku. Graf „Dosažené vzdělání“ obsahuje i pojem „není identifikováno“, a to z toho důvodu, že nebylo možné zjistit dosažené vzdělání u několika respondentů, neboť tuto otázku z nějakých důvodů nevyplnily a dále nebylo možné zjistit o všech osobách všechny potřebné informace v analyzovaných materiálech v předvýzkumu.

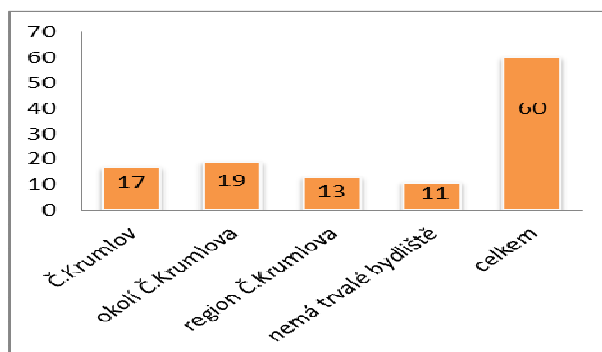
Graf č. 2: pohlaví

Graf č. 3: věková hranice respondentů

Graf č. 4: dosažené vzdělání

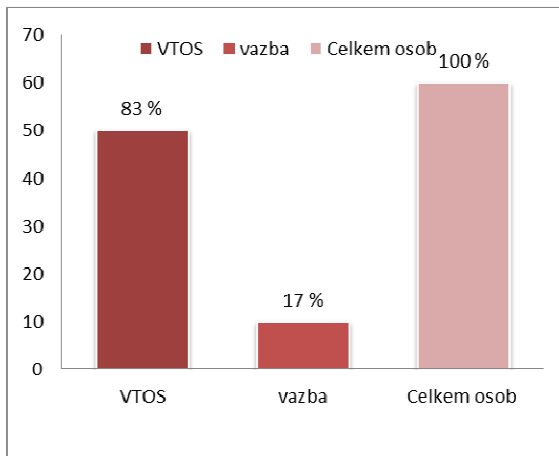

Graf č. 5: trvalé bydliště

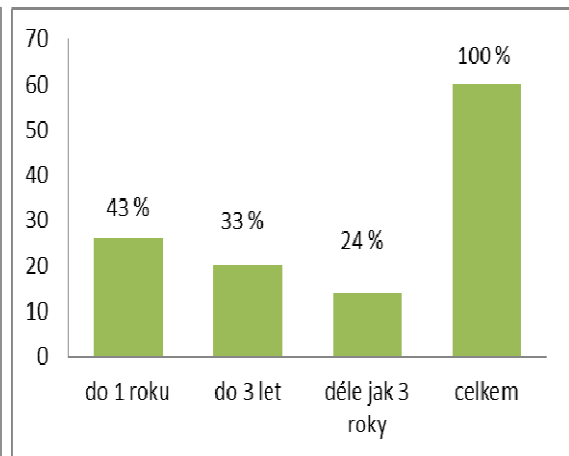
Po pečlivém zaznamenání hledaných klíčových faktorů do stanovených kategorií a po analýze jsem vytvořil grafy pro jednotlivé klíčové faktory, v kolika případech je osoby propuštěné z VTOS splnily či nesplnily. Jednotka grafu, z níž počítáme procenta, je osoba, která faktor splňuje či ne.

Některé grafy samotného výzkumu obsahují i pojem „není identifikováno“, a to z toho důvodu, že nebylo možné zjistit o všech osobách všechny potřebné informace v analyzovaných materiálech.

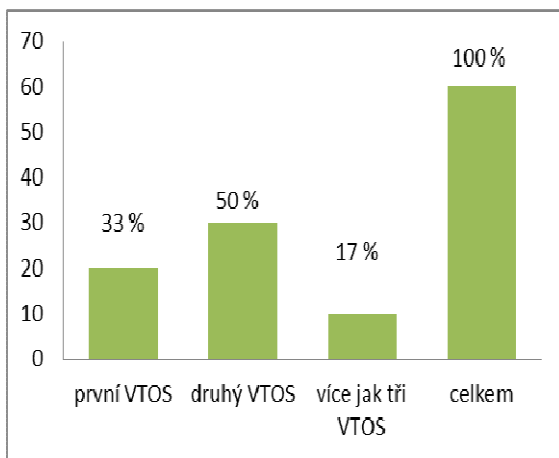
KF = klíčový faktor

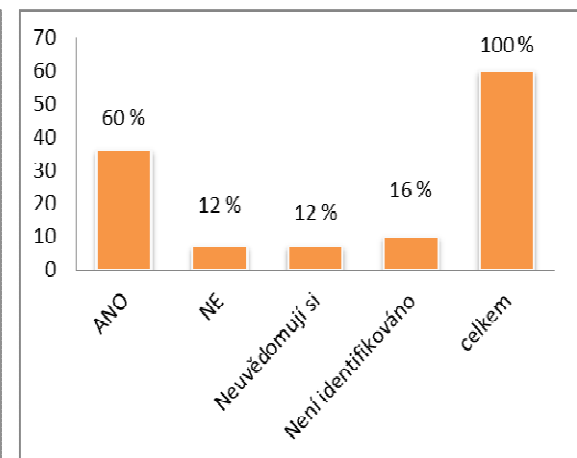
Graf č. 6: výkon VTOS/vazby

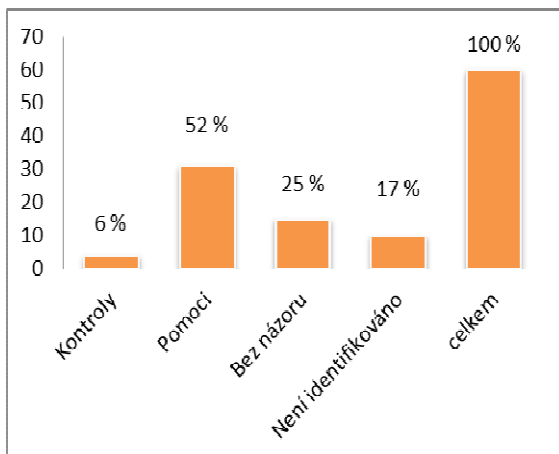
Graf č. 7: délka VTOS/vazby

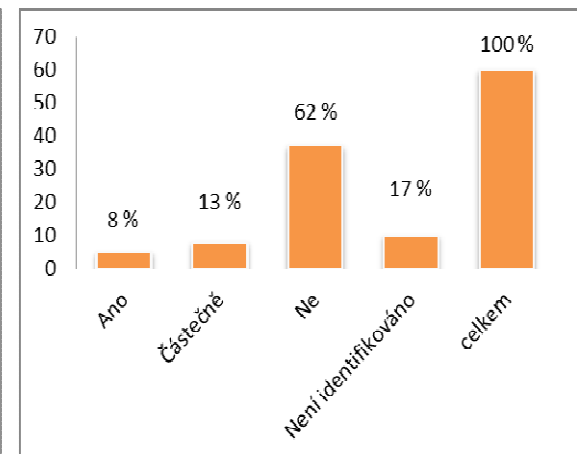
Graf č. 8: počet VTOS

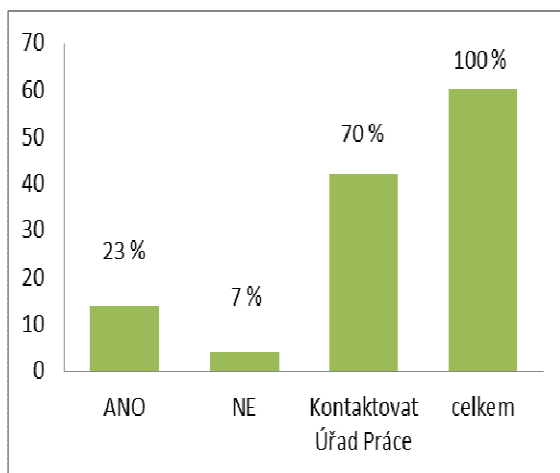
Graf č. 9: změna postoje k výkonu trestu

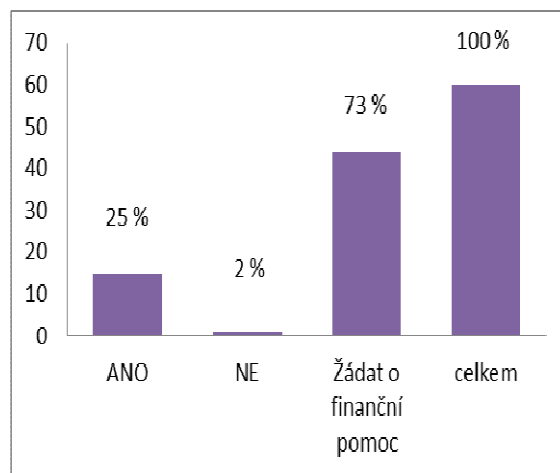
Graf č. 10: vnímání sociálního kurátora jako nástroj kontroly/pomoci

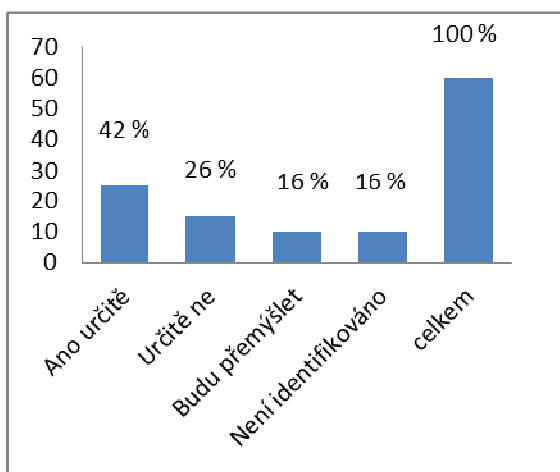
Graf č. 11: informace o sociální pomoci v regionu Českokrumlovsko

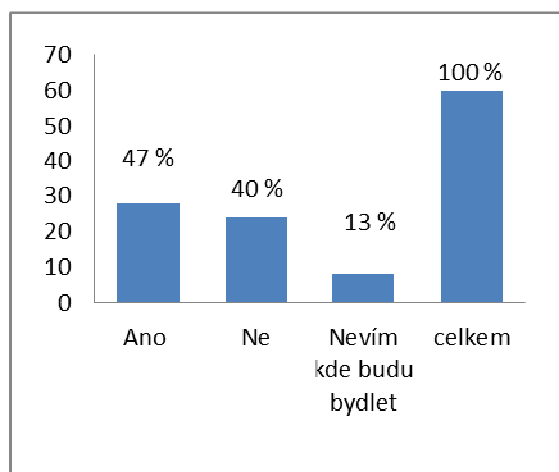
Graf č. 12: zajištění pracovního uplatnění

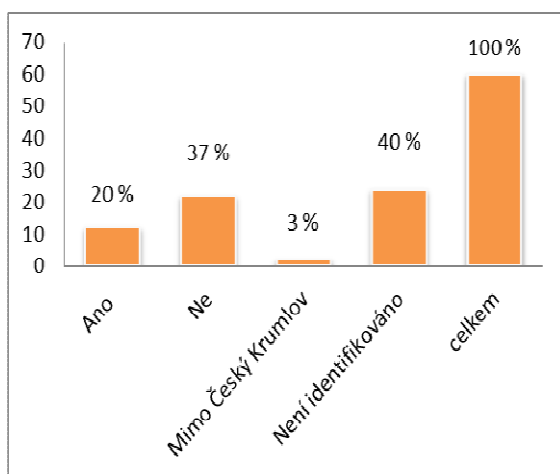
Graf č. 13: zajištění finančních prostředků

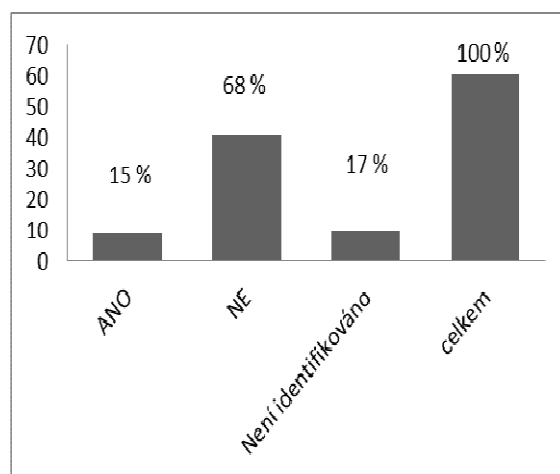
Graf č. 14: využití sociálních služeb v regionu Českokrumlovsko

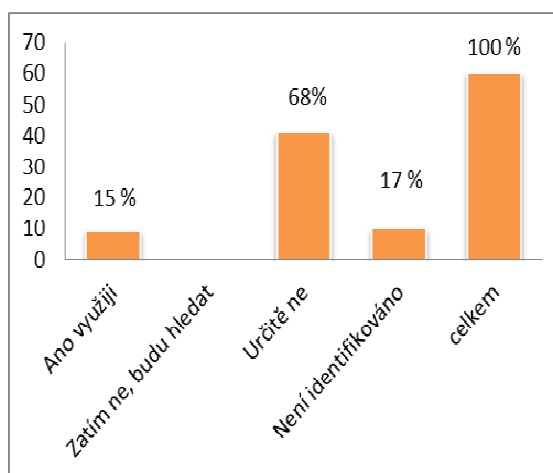
Graf č. 15: návrat do místa trvalého pobytu

Graf č. 16: možnost ubytování v ubytovně

Graf č. 17: využití nabídky rekvalifikace během VTOS/vazba

Graf č. 18: Využití rekvalifikace při hledání práce po ukončení VTOS/vazby

Vzdělání

Z uvedeného grafu č. 4 vyplývá, že největší část propuštěných osob ve 27 % případů má pouze základní vzdělání. Další část z nich celých 19 % je vyučeno a celých 10 % má středoškolské vzdělání. Vysokoškolsky vzdělán byl mezi propuštěnými pouze jeden. U zbylých 3 % nebylo vzdělání identifikováno.

Bydliště

Trvalé bydliště v Českém Krumlově uvedlo v grafu č. 5 celých 17 % osob. Nejvíce osob 19 % uvedlo, že bydliště mají v okolí Českého Krumlova, následovalo bydliště v regionu Českého Krumlova celých 13 % osob. Ale 11 % podíl osob, které nemají trvalé bydliště a tím zázemí, kam se mohou vrátit po propuštění je varující, především z toho důvodu, že je tu riziko návratu k trestné činnosti.

Trest odnětí svobody versus vazba

Z celkového počtu 60 osob bylo celých 83 % osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody a jen 17 % byly osoby propuštěné z výkonu vazby (graf č. 6).

Doba odnětí svobody

Doba uvěznění se celkem rovnoměrně rozdělila mezi dobu do 1 roku, do 3 roků a déle jak 3 roky. V délce do 1 roku včetně bylo uvězněno 43 %, dva až tři roky včetně strávilo ve vězení 33 % a déle jak 3 roky bylo v odnětí svobody 24 % (graf č. 7). V tomto faktoru převažují osoby, které jsou trestány dlouhodobě.

Prvověznění

Dalším faktorem bylo prvověznění. Osob, které byly poprvé trestány a propuštěny na svobodu, bylo 33 % a osob, které byly opakovaně trestány, a nepodařilo se jim začlenit do společnosti, bylo celých 67 %. Téměř o 17 % převažují osoby, které recidivovaly více jak třikrát a u kterých bohužel dosavadní reintegrace byla neúspěšná (graf č. 8).

Postoj k trestné činnosti

Klíčový faktor změna postoje k trestné činnosti (graf č. 9) lze hodnotit pouze částečně, protože u 17 % osob není tento jev identifikován. Ale pro informaci u 60 % osob, kde byl jev identifikován, byla objevena změna postoje a názor, že již více se k trestné činnosti a do vězení vrátit nechtějí a pouze 12 % mělo názor, že se již nezmění a v trestné činnosti budou pokračovat. Dalších celých 12 % osob si svoji vinu neuvědomuje, což je z pohledu sociální práce zajímavé a předurčuje to k tomu, že si tyto osoby svoji vinu uvědomí.

Vnímání pozice sociálního kurátora

Vnímání osoby sociálního kurátora jako nástroj kontroly, bylo pouze 6 % osob a celých 52 % osob vnímá osobu sociálního kurátora jako pomoc (graf č. 10). I v tomto klíčovém faktoru se objevilo u 25 % osob jev bez názoru (sedmáct procent nebylo identifikováno).

Informovanost o sociální pomoci

Dalším faktorem bylo, zda mají osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody informace o sociální pomoci v regionu Českokrumlovsko (graf č. 11). Celých 62 % osob nemělo žádné informace o sociální pomoci v regionu Českokrumlovsko. Pouze u 8 % osob jsme zaznamenali vědomí o sociální pomoci a 13 % osob mělo jen částečné informace (sedmáct procent nebylo identifikováno).

Zajištění pracovního uplatnění

Klíčový faktor zajištění pracovního uplatnění po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody lze zhodnotit, že celých 70 % osob bude kontaktovat Úřad práce České republiky. Celých 23 % osob má zajištěné pracovní uplatnění po propuštění z výkonu

trestu odnětí svobody a jen 7 % osob uvedlo, že nemá zajištěno pracovní uplatnění (graf č. 12).

Zajištěný stálý příjem

Zajištěný stálý příjem mělo celých 25 % propuštěných. Jen 2 % osob uvedlo, že nemá zajištěn žádný příjem. Což můžeme zahrnout k osobám, které uvedly, že budou kontaktovat Úřad práce České republiky, téměř 73 % propuštěných (graf č. 13).

Využití sociálních služeb

Z uvedeného grafu č. 14 vyplývá, že sociální služby v regionu Českokrumlovská využije celých 42 % osob, což je na druhou stranu zarážející, protože celých 62 % osob uvedlo, že nemá žádné informace o sociální pomoci v regionu Českokrumlovská. Jednoznačně 26 % osob uvedlo, že určitě nevyužijí sociální služby. Zbýlých 16 % osob bude přemýšlet o využití sociálních služeb (šestnáct procent nebylo identifikováno).

Návrat do místa trvalého bydliště

Klíčový faktor návrat do místa trvalého bydliště a tím zajištěné bydlení má 47 % propuštěných osob, což znamená, že dosti velká část vězňů udržuje kontakt s rodinou i během uvěznění a po propuštění se k ní opět vrací. Ale 40 % podíl osob, které nemají zázemí, kam se mohou vrátit po propuštění, je varující, především z toho důvodu, že je tu riziko návratu k trestné činnosti. Zbýlých 13 % osob se vyjádřilo, že neví, kde budou bydlet, ty můžeme opět přiřadit k osobám, které nemají zázemí (graf č. 15).

Možnost ubytování v ubytovně v Českém Krumlově by podle grafu č. 16 využilo 20 % propuštěných a 37 % osob se vyjádřilo, že určitě nevyužijí možnost ubytování. Ubytování mimo Český Krumlov využije pouze 3 % osob (celých čtyřicet procent nebylo identifikováno).

Možnost rekvalifikace

Poslední dva faktory byly pro nás dosti alarmující, neboť celých 68 % osob nevyužilo v době výkonu trestu odnětí svobody možnosti rekvalifikace (Graf č. 17), pouze 15 % osob této nabídky ve výkonu trestu využilo (sedmnáct procent nebylo identifikováno).

Z posledního grafu č. 18 vyplývá, že využití rekvalifikace při hledání práce po ukončení výkonu trestu odnětí svobody nebo vazby využilo 15 % propuštěných. Určitě nevyužije 68 % osob, což vyplývá z předešlé výzkumné otázky (sedmnáct procent nebylo identifikováno).

Diskuze

Výsledky výzkumu nám odhalily, jaké klíčové faktory se vyskytují u osob propuštěných z VTOS na Českokrumlovsku a jaké faktory osobám chybí, což nás informuje, kde může být rezerva v procesu úspěšného začlenění těchto osob z pomocí sociálního kurátora zpět do společnosti.

Do diskuze nad výsledky našeho výzkumu jsem vložil i úryvky ze studie Harper, Chitty (2009), kteří studovali také vliv klíčových faktorů, ale na rozdíl od nás na recidivu, takže berme jejich výsledky jen jako doplňující informace.

Jak zjistil Niven and Stewart (2009), dobré rodinné vztahy jsou důležité, především při pomoci vězňům začlenit se do společnosti, významně totiž snižují recidivu. To znamená, že díky tomuto faktoru budou zřejmě osoby na Českokrumlovsku v reintegraci úspěšné.

Největším problémem, dle nejvyššího počtu procent nesplnění klíčového faktoru, je zaměstnání. Což odpovídá podmínkám Českokrumlovsku, které spadá dle ukazatele podílu nezaměstnaných na obyvatelstvu na poslední místo v Jihočeském kraji. K 31.12.2012 byla míra nezaměstnanosti 8,77 % z počtu 3.856 dosažitelných uchazečů¹³.

Tabulka číslo 4. Podíl nezaměstnaných na obyvatelstvu a míra registrované nezaměstnanosti v Jihočeském kraji k 31.12.2012.

	Podíl nezaměstnaných na obyvatelstvu v %			Míra nezaměstnanosti v %		
	celkem	ženy	muži	celkem	ženy	muži
Jihočeský kraj	6,38	6,33	6,41	8,36	9,38	7,58
Č. Budějovice	5,14	5,19	5,09	6,77	7,58	6,12
Č. Krumlov	8,77	8,51	9,02	10,76	11,46	10,20
J. Hradec	6,22	6,40	6,04	8,17	9,58	7,10
Písek	5,83	5,91	5,75	7,86	9,13	6,91
Prachatice	5,81	4,93	6,64	7,54	7,19	7,81
Strakonice	7,49	7,50	7,49	9,61	10,87	8,65
Tábor	7,21	7,28	7,14	9,83	11,68	8,49

¹³ Tzn. uchazeče, kteří jsou schopni bezprostředně nastoupit do zaměstnání, tj. evidovaní zaměstnaní. Dostupné na http://www.czso.cz/xcr/redakce.nsf/i/nezamestnanost_v_jihoceskem_kraji_k_31_12_2012

Zaměstnanost, jak uvádí Motiuk and Brown (1993), není v přímé souvislosti s poklesem recidivy, ale důležitá je stabilita, kvalita práce a míra uspokojení, které zaměstnání přináší.

Další slabinou na Českokrumlovsku může být vzdělání. Skoro polovina pachatelů je totiž bez odborného vzdělání, ale to podle studie Porporina and Robinsona (1992) přímo nevede k páchání trestné činnosti, avšak souvisí to s řadou faktorů, které vedou k trestné činnosti jako např. špatné školní výsledky, nezaměstnanost sociální izolace, atd.

Stálé bydlení, stejně jako zajištění financí vyšel faktor, který splňuje naprostá většina propuštěných osob ať zajištěním finančních prostředků formou státní sociální podpory nebo příspěvku v hmotné nouzi či podpory v nezaměstnanosti. Dle Maye (1999) souvisí zajištěné zázemí s poklesem recidivy, proto úspěšnost začlenění budou podporovat především osoby se zajištěným bydlením.

Specifikum osob propuštěných na Českokrumlovsku je nadpoloviční opakování trestné činnosti, což poukazuje na dosavadní neúspěch jejich reintegrace do společnosti, který může ovlivnit i další snahy o jejich začlenění. Bohužel tento faktor, jak jsme si uvedli v teoretické části, je statistický, tedy nelze měnit, proto opakující se trestná činnost bude velkou překážkou úspěšné reintegrace osob na Českokrumlovsku.

Vnímání osoby sociálního kurátora jako nástroj pomoci vnímají osoby propuštěné z výkonu trestu jako pomoc, tudíž lze spatřovat určitou změnu oproti minulosti, kdy byl sociální kurátor vnímán jako osoba kontroly. Sociální kurátor je zde v pozici prostředníka mezi institucemi a propuštěnými osobami a napomáhá jim s procesem reintegrace do společnosti. Zejména u osob, které strávily ve výkonu trestu déle jak tři roky a jsou odtaženy od normálního života a neznají nebo nejsou obeznámeny s povinnostmi, které jsou na ně kladeny, a to zejména změnou legislativy, ale hlavně změnami v sociální politice státu.

Naprostá většina osob nemá žádné informace o možnosti sociální pomoci v regionu Českokrumlovsko. Jedná se zejména o možnost bezplatného ošacení, ubytování a ve většině případů i o první finanční pomoc. Na druhou stranu většina osob by nabízené sociální služby chtěla využít.

Využití možnosti rekvalifikace ve výkonu trestu nabízené Vězeňskou službou České republiky v jednotlivých věznicích je nedostatečné a mezi trestanými málo využíváné. Důvody nám nejsou známy, protože to nebylo předmětem našeho výzkumu.

Pro nás byl důležitý faktor ten, že tato možnost není ze strany trestaných využívána, tudíž jí nemohou ani uplatnit po ukončení výkonu trestu. Můžeme konstatovat, že pravděpodobně osoby nechtějí měnit svůj způsob života nebo se domnívají, že jim bude stačit takové vzdělání, které získaly. To ovšem je v rozporu s naším výzkumem, kdy téměř celých 27 % osob dovršilo pouze základního vzdělání.

Po shrnutí všech výsledků, jak z demografické části, tak hlavně z našich 13 hodnotících klíčových faktorů (výkon VTOS/vazby, délka VTOS/vazby, prvověznění, změna postoje k výkonu trestu, vnímání osoby sociálního kurátora, informace o sociální pomoci v regionu, zajištění práce, zajištění finančních prostředků, využití sociálních služeb v regionu, zázemí, využití nabídky rekvalifikačních kurzů během VTOS/vazby a využití následně při návratu z VTOS/vazby) propuštěné osoby na Českokrumlovsku splňují 6 faktorů ve více než 40 % (výkon trestu 83 %, prvověznění 43 %, změna postoje k výkonu trestu 60 %, vnímání osoby sociálního kurátora jako pomoc celých 52 %, využití sociálních služeb v regionu 42 %, zázemí 47 %). Další sedm faktorů (počet VTOS/vazba, informace o sociální politice v regionu, zaměstnání, zajištění finančních prostředků, využití možnosti rekvalifikace ve VTOS a následné využití rekvalifikace při hledání práce po ukončení VTOS) osoby většinou nesplňují. 67 % osob vězněno opakovaně, informace o sociální pomoci nemá celých 62 % osob, celých 70 % a 73 % osob kontaktovalo úřad práce z důvodu zajištění práce a hlavně zajištění finanční pomoci, možnost ubytování nevyužilo celých 37 % a 68 % osob nevyužilo možnosti rekvalifikace ve VTOS a stejné procento osob nevyužije tuto možnost po ukončení VTOS/vazby. Zařadil jsem zde i faktor vzdělání, kde sice celých 30 % osob má vyšší vzdělání než základní, ale celých 27 % má pouze základní či nedokončené vzdělání, což je pouze o 3 % méně, takže značně snižuje vzdělanostní úroveň propuštěných vězňů na Českokrumlovsku.

Závěr

Jak jsem již uvedl v úvodu praktické části, zvolil jsem dva cíle. Prvním cílem bylo předložit případovou studii sociálního kurátora založenou na biografické metodě. Popsal jsem začátky mé činnosti v pozici sociálního kurátora a dále jsem popsal úspěšnou reintegraci jedné konkrétní propuštěné osoby z VTOS a její začlenění do občanské společnosti. V první části jsem popsal mé začátky v pozici sociálního pracovníka, jak jsem se připravoval po teoretické stránce a poté dosáhl určité pozice sounáležitosti s lidmi vracejících se z VTOS a dále určité vazby na pomoc těmto lidem. V druhé části jsem se zaměřil na záznam úspěšné reintegrace jedné konkrétní osoby vracející se z VTOS. Záznamem jsem popsal tíživou situaci této konkrétní osoby vracející se z VTOS. Tato osoba nebyla žádný recidivista, ale shodou okolností a nepříjemných událostí se dostala do velmi tíživé životní situace, kterou vyřešila tak, jak jsem ji popsal. Velmi trpěla a svůj díl viny si ponese celým svým životem. Na tomto konkrétním případě můžeme konstatovat, že pokud tato osoba má zájem svoji tíživou situaci po propuštění z VTOS řešit, tak je velmi důležitá spolupráce se sociálním kurátorem. Navázat úzké vazby a hlavně spolupracovat. Základním faktorem byla lidská komunikace, otevřenost a snaha spolupracovat. Bylo důležité, že tato osoba začala o svém životě přemýšlet, plánovat budoucnost a dokonce začala i nový život s novým partnerem. Faktor úspěšné reintegrace byl splněn.

Druhým cílem mé práce bylo zjistit, jaké klíčové faktory posilující úspěšnost reintegrace se vyskytují u propuštěných osob z VTOS na Českokrumlovsku a zda k této úspěšné reintegraci přispívá i činnost sociálního kurátora. To se mi podařilo, když jsem díky teorii sestavil žebříček 10 faktorů neboli situací (které musí člověk splnit nebo jimi projít, aby se úspěšně reintegroval), které se nejčastěji objevovaly v odborné literatuře. Zda osoba sociálního pracovníka přispívá k úspěšnosti reintegrace. Byly to: mít rodinné nebo sociální zázemí, mít zaměstnání, mít vyšší než základní vzdělání, změnit postoj k trestné činnosti, mít zajištěný finanční příjem po propuštění a zajištěné bydlení, být poprvé a jen krátkodobě uvězněn, využít sociální služby na Českokrumlovsku a jak vnímá osobu sociálního kurátora.

Výzkumným cílem bylo zjistit, jaké klíčové faktory posilující úspěšnost reintegrace se objevují u osob propuštěných z VTOS na Českokrumlovsku a zda k této úspěšnosti přispívá i činnost sociálního kurátora. Podle výzkumu můžeme potvrdit hypotézu v tvrzení, že osoby mají po propuštění zachované rodinné zázemí, mají jít kam bydlet

a mají zajištěný finanční příjem hlavně ze sociálních dávek a sociální pomoci od státu. Dále ji můžeme potvrdit v tom, že osoby na Českokrumlovsku, tedy i naši propuštění vězni, mají většinou nízké, základní vzdělání a jen s obtížemi budou hledat pracovní uplatnění na Českokrumlovsku, což negativně ovlivňuje snahu začlenit se zpět do občanské společnosti. Klíčový faktor změna postoje k výkonu trestu a trestnému činu potvrzuje hypotézu v tvrzení, že osoby si uvědomují důsledky své trestné činnosti, přijímají vinu a trest, ovšem do jaké míry lze s tímto výsledkem souhlasit je dosti sporné, neboť výzkum byl uskutečněn u osob v době těsně po propuštění. Pravděpodobně s delší dobou od propuštění by se faktor úspěšnosti měnil a osoby by svá tvrzení měnily tak, jak by se začlenily nebo nezačlenily do společnosti. Potvrdilo se nám tvrzení, že propuštěné osoby na Českokrumlovsku nejsou ve VTOS poprvé a jsou dlouhodobě a často opakovaně vězněné, na což jsme upozorňovali díky poměrně vysoké kriminalitě v regionu Českokrumlovsko. Dále se nám potvrdila hypotéza, že propuštění z VTOS nebo vazby vnímají sociálního kurátora jako osobu pomoci, nikoli kontroly, a tím se nám potvrdila další hypotéza, že propuštění využijí nabízené sociální služby, které jim nabízí sociální kurátor při osobních pohovorech.

Domnívám se, že předložením mých výsledků jsem splnil i svůj záměr poukázat na složitou práci sociálního kurátora a na problémy provázející reintegraci. Také jsem na jednom konkrétním příkladu ukázal, jak systematická práce s osobou propuštěnou z VTOS byla úspěšná. Kromě problémů uvedených v teorii, začleňování osob propuštěných z VTOS na Českokrumlovsku negativně ovlivňují i faktory jako nezaměstnanost, nízké vzdělání, opakující se trestná činnost, dlouhodobé uvěznění pod vlivem prizonizace a institucionalizace a také zneužívání návykových látek (tento faktor jsme v našem výzkumu nezkoumali, neboť je dosti podrobně popisován v řadě odborných publikací). Z toho by mohly vést moje doporučení a náměty do praxe. Na uvedené klíčové faktory, které propuštěné osoby nesplňovaly a které by mohly negativně ovlivňovat úspěšnost reintegrace, by se měla odborná veřejnost zaměřit.

Při zaměření se na nezaměstnanost by to chtělo větší spolupráci odborných pracovníků věznice či městských úřadů s právníckými osobami a výrobními podniky v regionu Českokrumlovsko při zajištění brigád či dočasného zaměstnání, třebaže jen na rok. Nebo zde chybí dostatečná nabídka práce pro města a obce, aby propuštění (především mladí) získali alespoň nějakou praxi či nárok na podporu v nezaměstnanosti, než si najdou druhou práci. Dále by se měli pracovníci ve věznicích, ale také sociální

kurátoři a odbor školství zaměřit na prevenci nezaměstnanosti z hlediska neodbornosti či nízké kvalifikace. Pokud člověk nemá odpovídající vyšší vzdělání a do vězení přichází jen se základním vzděláním, mělo by mu být umožněno doplnit si vyšší vzdělání, či získat odbornou kvalifikaci rekvalifikačním kurzem a především praxí. Naopak je třeba poznamenat, že dle našeho výzkumu není velký zájem ze strany osob ve VTOS o rekvalifikační kurzy, které v některých vězeňských zařízeních jsou uvězněným nabízeny.

Opakující se trestná činnost poukazuje na dosavadní neúspěchy snah o reintegraci, proto bych navrhoval se v komunitních plánech obcí zaměřit konkrétně na tuto cílovou skupinu a připravit služby vhodné přímo pro ně (spolupráce s podniky v okolí a nabídnout pracovní aktivity). Sociální kurátor by se měl přímo podílet na zpracovávání komunitních plánů a být členem pracovní skupiny pracující na sociální pomoci pro cílovou skupinu osob nepřizpůsobivých a navracejících se z výkonu trestu odnětí svobody. Dlouhodobé uvěznění souvisí s provedeným trestným činem, který se bohužel nedá odhadnout, ani mu nelze předcházet.

Literatura

Komunitní plán sociálních služeb na území obce s rozšířenou působností Český Krumlov 2012-2014. Dostupné na <http://občan.ckrumlov.info.cz>.

BÜRGEROVÁ, Z. Jak najít práci po propuštění z vězení. *České Vězeňství* [online]. 2010, č. 3, datum poslední revize 7.4.2010 [cit. 2011-08-10]. Dostupný na webu Vězeňské služby ČR: < <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/ceske-vezenstvi-2010> >.

ČERNÍKOVÁ, V. a kol. *Sociální ochrana, terciární prevence, její možnosti a limity*. 1.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7380-138-0.

ŠEDOVÁ, K. ŠVAŘÍČEK, R. a kol. *Kvalitní výzkum v pedagogických vědách*. 1.vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

KONOPÁSEK, Z. *Otevřená minulost: Autobiografická sociologie státního socialismu*. Praha: Karolinum, 1999b. ISBN 978-80-7184-755-7.

HENDL, J. *Kvalitní výzkum: základy metody a aplikace*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-8073-6704-05.

ČERNÍKOVÁ, V. SEDLÁČEK, J. *Základy penologie pro policisty*. 1.vyd. Praha: Policejní akademie České republiky-Katedra kriminologie, 2002. ISBN 80-7251-104-1.

ČÍRTKOVÁ, L. ČERVINKA, F. *Forenzní psychologie*. 1.vyd. Praha: Support, 1994.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3.vyd. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0139-7.

Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost. *Sociální reintegrace*. Dostupné na <http://ar2005.emcdda.europa.eu/cs/page078-cs.html>

FÁBRY, A. *Úvod do penologie*. 1.vyd. Bratislava: Občianské združenie Sociálna práca, 2006. ISBN 80-89185-23-1.

FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie – analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.

HARPER, G., CHITTY, CH. Dopad nápravných opatření na recidivu pachatelů – Analýza toho „co funguje“. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-080-9. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>.

HARTL, P. HARTLOVÁ H. *Psychologický slovník*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 1.vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2005. ISBN 80-86708-05-5.

HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.

HUŠKOVÁ, V. Reintegrační program: pomoc propuštěným vězňům. *České Vězeňství* [online]. 2008, č. 2, datum poslední revize 12.1.2010 [cit. 2011-08-10]. Dostupný na webu Vězeňské služby ČR: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/ceske-vezenstvi-2008-6152>>.

KROFTOVÁ, A., OUŘEDNÍČKOVÁ, L. Sociální práce v rámci PMS. In *Sociální práce v praxi*. MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. Str. 283-298. ISBN 80-7367-002-X.

MALÁTEK, V., POLONSKÝ, D. *Metody sociologického výzkumu*. 1.vyd. Karviná: Slezská univerzita v Opavě - Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 1998. ISBN 80-7248-015-4.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Pomoc v hmotné nouzi [online]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/5#sphn>>. [cit dne 2011-05-24].

MÜHLPACHR, P. *Sociální a postpenitenciární péče*. Brno: Institut mezioborových studií, 1999.

MÜLLEROVÁ, P., MATOUŠEK, O., VONDRÁČKOVÁ, A. Sociální práce s uživateli drog. In *Sociální práce v praxi*. MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. Str. 211-226. ISBN 80-7367-002-X.

NETÍK, K., NETÍKOVÁ D., HÁJEK, S. *Psychologie v právu: Úvod do forenzní psychologie*. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 1997. ISBN 80-7179-177-6.

PÁNA, L., SOMR, M. *Metodologie a metody výzkumu*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola Evropských a regionálních studií, 2007. ISBN 978-80-86708-52-2.

Perspektivy vězeňské služby v České republice. Souhrn koncepčních záměrů. 2. vyd. *České vězeňství* č. 4/1996 - příloha.

RÁKOCZYOVÁ, M., POŘÍZKOVÁ, H. Sociální integrace přistěhovalců – teoretická východiska výzkumu. In *Sociální integrace přistěhovalců v ČR*. RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. 1.vyd. Praha: Slon, 2009. Str. 23-34. ISBN 978-80-7419-023-0.

ROZUM, J., KOTULAN, P., TOMÁŠEK J. *Účinnost dohledu osob podmíněně propuštěných*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-073-1. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>.

SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie II. díl - Teorie a praxe zacházení s vězňnými*. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci - Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky, 2007. ISBN 978-80-7373-204-3. **a**

SOCHŮREK, J. *Úvod do penologie*. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci - Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky, 2007. ISBN 978-80-7372-287-6. **b**

ŠTĚRBA, V. *Penologie*. 1.vyd. Praha: Armex, 2007. ISBN 978-80-86795-48-5.

UNKNOWN. Až mě pustí, půjdu domů. Všechno bude jako dřív. *České Vězeňství* [online]. 2010, č. 2, datum poslední revize 7.4.2010 [cit. 2011-08-10]. Dostupný na webu Vězeňské služby ČR: < <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/ceske-vezenstvi-2010> >.

UNKNOWN. Rodina a výkon trestu. *České Vězeňství* [online]. 2010, č. 2, datum poslední revize 7.4.2010 [cit. 2011-08-10]. Dostupný na webu Vězeňské služby ČR: < <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/ceske-vezenstvi-2010> >.

VAŠÍČKOVÁ, P. Neziskovky pomáhají v návratu do života. *České Vězeňství* [online]. 2010, č. 3, datum poslední revize 7.4.2010 [cit. 2011-08-10]. Dostupný na webu Vězeňské služby ČR: < <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/ceske-vezenstvi-2010> >.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 1.vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9.

VEČERKA, K., HOLAS, J. a kol. *Mládež v kriminologické perspektivě*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-079-3.

Vězeňská služba České republiky. *České vězeňství* [online]. 12.1.2010, [cit 2011-06-28]. Dostupné z <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/>>.

Vězeňská služba České republiky. Statistická ročenka Vězeňské služby za rok 2012 [online]. 16.9.2013, [cit 2013-09-16]. Dostupné z <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/.../Ročenka/>

Vyhláška č. 345/1999 Sb. ze dne 26.1.2009, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.

<https://www.ok.cz/iksp/publikace.html>

<https://www.pmscr.cz/>

<http://portal.mpsv.cz/>

http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/nezamestnanost_v-jihoceskem_kraji_k_31_12_2012

4. Změnil se Váš postoj k trestné činnosti?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Neuvědomuji si

5. Vnímáte osobu sociálního kurátora spíše jako nástroj kontroly/pomoci?

- a) Kontroly
- b) Pomoci
- c) Nemám názor

6. Máte informace o institucích a organizacích, které Vám mohou být nápomocné ve Vaší situaci po výstupu z VTOS.

- a) Ano
- b) Částečně
- c) Ne

7. Máte zajištěné pracovní uplatnění po výstupu z VTOS.

- a) Ano
- b) Ne
- c) Budu kontaktovat Úřad práce

8. Máte zajištěn příjem.

- a) Ano
- b) Ne
- c) Budu žádat o finanční pomoc

9. Využijete nabízené sociální služby institucí a organizací v regionu Českokrumlovsko.

- a) Ano určitě
- b) Určitě ne
- c) Budu o tom přemýšlet a pak se rozhodnu

10. Vracíte se do místa trvalého pobytu, kde jste pobýval před nástupem VTOS, rodinné zázemí.

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím, kde budu bydlet

11. Využijete možnost ubytování v ubytovně v Českém Krumlově.

- a) Ano
- b) Ne
- c) Budu hledat jinou formu ubytování mimo region Českokrumlovsko

12. Využil/a jste během VTOS nabídky rekvalifikačních kurzů v nápravném zařízení.

a) Ano

b) Ne

13. Myslíte si, že Vám zmíněná rekvalifikace bude užitečná při hledání práce.

a) Ano určitě této rekvalifikace využiji

b) Zatím ne, budu hledat v jiném oboru

c) Určitě ne

Dovolte mi, abych Vám poděkoval za rozhovor a za Váš věnovaný čas.

Příloha 3. Výzkum

klíčové faktory/osoby	osoba č. 1	osoba č. 2	osoba č. 3	osoba č. 4	osoba č. 5	osoba č. 6	osoba č. 7	osoba č. 8	osoba č. 9	osoba č. 10
pohlaví	a)	a)	b)	a)	a)	a)	a)	a)	a)	a)
věková hranice	b)	a)	b)	b)	b)	a)	a)	a)	b)	a)
dosažené vzdělání	a)	b)	a)	a)	a)	b)	b)	b)	a)	b)
trvalé bydliště	b)	a)	d)	a)	a)	a)	a)	d)	b)	a)
návrat z VTOS/vazby	a)	a)	a)	a)	a)	a)	a)	a)	a)	a)
délka VTOS/vazby	a)	c)	a)	a)	a)	b)	b)	b)	c)	c)
počet VTOS	a)	b)	c)	a)	a)	b)	b)	b)	b)	b)
změna postoje k TČ	a)	a)	b)	a)	a)	b)	b)	a)	a)	c)
vnímání osoby sociálního kurátora pomoc/kontrola	a)	a)	c)	b)	b)	b)	b)	c)	b)	b)
informace o sociální pomoci	a)	a)	c)	b)	b)	c)	c)	a)	a)	c)
zajištění pracovního uplatnění	a)	a)	c)	c)	c)	c)	c)	a)	a)	a)
zajištění příjmu	a)	a)	c)	c)	c)	c)	c)	a)	a)	a)
využití soc. služeb	a)	a)	a)	a)	a)	b)	b)	c)	c)	c)
návrat do místa trvalého pobytu	a)	a)	c)	a)	a)	a)	a)	b)	b)	b)
využití ubytování v ubytovně	x	x	b)	x	x	x	x	c)	b)	b)
využití rekvalifikace ve VTOS	b)	b)	b)	b)	b)	b)	b)	a)	a)	a)
využití rekvalifikace při hledání práce	x	x	c)	x	x	x	x	a)	a)	a)

klíčové faktory/osoby	osoba č. 11	osoba č. 12	osoba č. 13	osoba č. 14	osoba č. 15	osoba č. 16	osoba č. 17	osoba č. 18	osoba č. 19	osoba č. 20
pohlaví	a)	a)	a)	a)	a)	b)	a)	a)	a)	a)
věková hranice	a)	b)	b)	b)	a)	b)	c)	a)	b)	b)
dosažené vzdělání	b)	a)	a)	a)	a)	a)	c)	b)	a)	x
trvalé bydliště	a)	b)	b)	b)	d)	c)	c)	b)	a)	c)
návrat z VTOS/vazby	a)	a)	a)	a)	b)	a)	a)	b)	b)	a)
délka VTOS/vazby	c)	a)	a)	a)	a)	a)	b)	a)	a)	c)
počet VTOS	b)	a)	a)	a)	c)	b)	a)	a)	a)	b)
změna postoje k TČ	c)	a)	a)	a)	c)	a)	c)	c)	c)	a)

vnímání osoby sociálního kurátora pomoc/kontrola	b)	b)	b)	b)	b)	b)	b)	b)	b)	b)
informace o sociální pomoci	c)	c)	c)	c)	c)	c)	c)	c)	c)	c)
zajištění pracovního uplatnění	a)	c)	c)	c)	c)	c)	c)	c)	c)	c)
zajištění příjmu	a)	c)	c)	c)	c)	a)	c)	c)	c)	c)
využití soc. služeb	c)	a)	a)	a)	b)	a)	b)	b)	b)	b)
návrat do místa trvalého pobytu	b)	c)	c)	c)	a)	b)	a)	a)	a)	c)
využití ubytování v ubytovně	b)	a)	a)	a)	x	b)	x	x	x	a)
využití rekvalifikace ve VTOS	a)	a)	a)	a)	b)	b)	b)	b)	b)	b)
využití rekvalifikace při hledání práce	a)	a)	a)	a)	x	c)	x	x	x	x

klíčové faktory/osoby	osoba č. 21	osoba č. 22	osoba č. 23	osoba č. 24	osoba č. 25	osoba č. 26	osoba č. 27	osoba č. 28	osoba č. 29	osoba č. 30
pohlaví	a)	a)	a)	a)	a)	a)	b)	a)	a)	a)
věková hranice	a)	a)	b)	b)	b)	a)	b)	b)	b)	b)
dosažené vzdělání	a)	b)	x	x	c)	b)	a)	a)	a)	a)
trvalé bydliště	c)	d)	c)	c)	a)	d)	b)	a)	b)	b)
návrat z VTOS/vazby	a)	b)	a)	a)	a)	a)	a)	a)	a)	a)
délka VTOS/vazby	c)	a)	c)	c)	b)	b)	a)	a)	c)	c)
počet VTOS	b)	a)	b)	b)	b)	b)	a)	a)	b)	b)
změna postoje k TČ	a)	a)	a)	a)	a)	a)	a)	a)	a)	a)
vnímání osoby sociálního kurátora pomoc/kontrola	b)	c)	b)	b)	c)	c)	b)	c)	b)	b)
informace o sociální pomoci	c)	c)	c)	c)	c)	c)	c)	b)	b)	b)
zajištění pracovního uplatnění	c)	c)	a)	a)	c)	c)	c)	c)	c)	c)
zajištění příjmu	c)	c)	a)	a)	c)	c)	c)	c)	c)	c)
využití soc. služeb	b)	a)	c)	c)	b)	b)	b)	a)	a)	a)
návrat do místa trvalého pobytu	c)	c)	b)	b)	a)	a)	b)	a)	a)	a)
využití ubytování v	a)	a)	b)	b)	x	x	b)	x	x	x

klíčové faktory/osoby	osoba č. 41	osoba č. 42	osoba č. 43	osoba č. 44	osoba č. 45	osoba č. 46	osoba č. 47	osoba č. 48	osoba č. 49	osoba č. 50
pohlaví	a)	a)	a)	a)	a)	a)	a)	a)	a)	b)
věková hranice	a)	b)	b)	c)	a)	b)	a)	a)	a)	b)
dosažené vzdělání	b)	c)	a)	a)	b)	a)	b)	a)	b)	b)
trvalé bydliště	c)	a)	b)	a)	c)	c)	d)	c)	d)	b)
návrat z VTOS/vazby	a)	a)	a)	a)	a)	a)	a)	b)	b)	b)
délka VTOS/vazby	c)	b)	a)	a)	b)	b)	a)	a)	a)	b)
počet VTOS	b)	b)	c)	a)	b)	b)	c)	c)	a)	a)
změna postoje k TČ	a)	a)	a)	a)	b)	b)	a)	a)	c)	a)
vnímání osoby sociálního kurátora pomoc/kontrola	c)	c)	c)	b)	b)	b)	c)	c)	b)	b)
informace o sociální pomoci	c)	c)	c)	b)	c)	c)	c)	c)	c)	c)
zajištění pracovního uplatnění	c)	c)	c)	c)	c)	c)	c)	c)	a)	c)
zajištění příjmu	c)	c)	c)	c)	c)	c)	c)	c)	a)	c)
využití soc. služeb	a)	a)	a)	a)	b)	b)	a)	a)	c)	b)
návrat do místa trvalého pobytu	a)	b)	b)	a)	a)	a)	b)	b)	b)	a)
využití ubytování v ubytovně	x	b)	b)	x	x	x	b)	b)	b)	x
využití rekvalifikace ve VTOS	b)	b)	a)	b)	b)	b)	b)	b)	b)	a)
využití rekvalifikace při hledání práce	x	x	a)	x	x	x	x	x	x	a)